

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет іноземних мов

Кафедра англійської філології

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: КОМПЛЕКСНИЙ РОЗВИТОК УМІНЬ ЧИТАННЯ ТА
АУДІЮВАННЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ФУДІОКНИЖОК ХУДОЖНІХ
ТВОРІВ

Студентки 2 курсу групи МСО
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література)
(англійська, німецька)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Використання чужих ідей,
результатів і текстів мають
посилання на відповідне джерело

Науковий керівник Довгалюк Т. А.,
доцент, кандидат педагогічних наук

(прізвище та ініціали, посада, вчене звання, науковий

ступінь)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2018 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ ТА АУДІЮВАННЯ	7
1.1. Навчання читання як виду мовленнєвої діяльності.....	7
1.1.1. Види читання	9
1.1.2. Підходи до навчання різних видів читання.....	12
1.2. Навчання аудіювання як виду мовленнєвої діяльності.....	16
1.2.1. Особливості навчання різних видів аудіювання.....	19
1.2.2. Труднощі навчання аудіювання.....	24
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.	28
РОЗДІЛ 2. КОМПЛЕКСНИЙ РОЗВИТОК ВМІНЬ ЧИТАННЯ ТА АУДІЮВАННЯ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ АУДІОКНИГИ.....	30
2.1. Спільні та відмінні риси аудіювання та читання.....	30
2.2. Аудіокнига як джерело інтегрованого навчання вмінь читання та аудіювання.	31
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.	34
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ КОМПЛЕКСНОГО РОЗВИТКУ НАВИЧОК ТА ВМІНЬ АУДІЮВАННЯ ТА ЧИТАННЯ У ХОДІ РОБОТИ НАД ТЕКСТОМ АУДІОКНИГИ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ	36
3.1. Етапи роботи з текстом аудіокниги художнього твору.	36
3.2. Комплекс вправ для навчання читання та аудіювання з використанням АК художнього твору	38
3.3. Експериментальна перевірка ефективності запропонованої методики.	53
3.3.1 Гіпотеза, мета і загальний план експериментальної роботи.....	53
3.3.2. Організація та проведення експерименту.....	55
3.4. Результати експерименту та їх інтерпретація	60
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.	62
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	63
РЕЗЮМЕ	66

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

В умовах глобалізації сучасного світу виникає необхідність розвитку Української держави, як високоцивілізованої країни, яка буде конкурентоспроможною в різних сферах діяльності суспільства. Тому, якісне навчання та підготовка нового покоління до міжнародного та міжкультурного спілкування є досить актуальним завданням на даному етапі розвитку держави.

Переосмислення існуючих та запровадження принципово нових методів навчання, що є максимально наближеними до умов реального життя, дасть можливість сучасній школі швидше та ефективніше підготувати підростаюче покоління до самореалізації та міжкультурного спілкування за допомогою виучуваної іноземної мови.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що у реальному житті усі види мовленнєвої діяльності є тісно взаємопов'язаними, такими, що часто виступають передумовою реалізації іншого мовленнєвого вміння, компенсують або доповнюють одне одного. Однак, в умовах шкільного навчання мовленнєві вміння часто ще й досі розвиваються автономно, що є штучним за своєю природою.

Ряд науковців (Н. І. Гез, Е. Н. Соловова, Н. Б. Хоменко та ін.) займались дослідженням практичних шляхів підвищення ефективності навчання іншомовного навчання читання та аудіювання в школі. Ними були запропоновані вправи для формування навичок та вмінь різних видів читання та аудіювання як самостійних вмінь за допомогою різних джерел інформації. Однак, проблема комплексного навчання аудіювання та читання із застосуванням тексту аудіокниги практично не досліджена.

Головна **мета** дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці запропонованої методики взаємопов'язаного навчання вмінь аудіювання та читання у ході роботи над текстом аудіо

книги художнього твору у старших класах середньої загальноосвітньої школи.

Досягнення визначеної мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1. Охарактеризувати навчання аудіювання, як вид мовленнєвої діяльності, висвітлити особливості навчання різних видів аудіювання та труднощі навчання аудіювання.
2. Визначити теоретичні засади навчання читання як виду мовленнєвої діяльності, розглянути його різні режими, адекватні їм підходи та методи навчання.
3. Розкрити переваги комплексного розвитку вмінь аудіювання та читання.
4. Розробити методику комплексного навчання вмінь аудіювання та читання із використанням аудіо книги художнього твору.
5. Експериментально перевірити ефективність розробленої методики .

Об'єктом дослідження є процес навчання іншомовного читання й аудіювання у старших класах середньої загальноосвітньої школи.

Предметом дослідження виступає методика взаємопов'язаного навчання англomовного аудіювання й читання із використанням аудіо книги художньої твору у старшій школі.

Методи дослідження включають: 1) вивчення і критичний аналіз вітчизняної та зарубіжної методичної, психологічної, педагогічної, психолінгвістичної та країнознавчої літератури з проблеми дослідження; 2) порівняння та узагальнення; 3) наукове спостереження; 4) експеримент.

Наукова новизна представленої роботи полягає в тому, що вперше розроблена методика інтегрованого навчання аудіювання та читання з використанням тексту аудіо книги художнього твору.

Теоретичне значення зумовлене тим, що результати та висновки роботи є внеском у подальше дослідження навчання взаємопов'язаного читання та аудіювання з використанням аудіо книги художнього твору.

Практична цінність роботи визначається тим, що цей матеріал, а саме розроблена методика роботи з аудіо книгою художнього твору може бути застосована на уроках з англійської мови у старших класах середньої загальноосвітньої школи.

Апробація результатів здійснена на п'ятьох наукових конференціях: студентській науковій Інтернет-конференції «Професійна підготовка майбутніх спеціалістів у загально-європейському мовному контексті: проблеми та перспективи», IX Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих науковців «Мова – культура – суспільство: інтердисциплінарний вимір», Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов», XV міжнародній студентській Інтернет-конференції «Мова, освіта, культура: інтеграційні тенденції в сучасному світі», студентській науковій Інтернет-конференції «Сучасні проблеми лінгвістики, літературознавства та методики викладання мови і літератури»

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, резюме та додатків. Загальний обсяг – 78 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ ТА АУДІЮВАННЯ

1.1. Навчання читання як виду мовленнєвої діяльності

Читання є одним з найважливіших компонентів іноземної мови на всіх ступенях її вивчення у середньому загальноосвітньому закладі. Це важливий засіб іншомовної комунікації, який дозволяє отримувати необхідну інформацію в процесі суспільно-комунікативної діяльності, передавати досвід попередніх поколінь, нагромаджений у будь-яких сферах людської діяльності.

Читання – це рецептивний вид мовленнєвої діяльності, який включає техніку читання і розуміння того, що читається, і відноситься до писемної форми мовлення. [48, с.10]

Процес читання включає два етапи:

1. декодування ряду символів, якими було закодовано певний мовленнєвий акт;
2. осмислення та розуміння відновленого вихідного мовленнєвого акту.

Обидва етапи потребують попередньої підготовки, певної обізнаності, володіння правилами декодування, свого роду “шифром”, яким було записано текст. Беззаперечним є той факт, що писемне мовлення являє собою результат попереднього існування усного мовлення. До того ж, метою створення писемного тексту є читання. А об’єктивне відтворення писемного тексту потребує спільного знання про особливості створення писемного тексту як у читача, так і в автора. [28, с.111]

Читання є своєрідним аналогом усної мовленнєвої діяльності та є важливим засобом комунікації, адже при розумінні сприйнятого, реципієнт не сприймає чужу думку як власну, а створює особистий еквівалент думки,

який інші сприймають за чужий лише тією мірою, якою він співвідноситься зі сприйнятою думкою. [50, с.51]

Як і у будь-якому виді діяльності, в читанні виділяють два плани: змістовий і процесуальний. Результатом змістового плану читання є розуміння прочитаного, а процесуального – процес читання, тобто співставлення фонем з графемами. [7, с.21]

Професор Н. Д. Гальскова [13, с.139] вважає, що основною ціллю навчання читання є розвиток навичок читання текстів з різним рівнем їх розуміння:

- загальне розуміння змісту (ознайомлювальне читання);
- повне розуміння змісту (вивчаюче читання);
- вилучення необхідної інформації (пошукове читання).

Відповідно до зазначеної цілі основним завданням читання є навчити учнів:

- визначати основну думку тексту, його головну ідею;
- орієнтуватися в тексті відповідно до поставленої комунікативної задачі (зрозуміти текст повністю чи вибірково);
- користуватися компенсаторними вміннями (визначати значення незнайомих слів з контексту, ігнорувати незнайомі слова, якщо вони не перешкоджають розумінню змісту тексту, використовувати наявні в тексті опори (малюнки, зноски, пояснення), користуватися різноманітними словниками та довідниками).

Так само як і вчена Е. Н. Соловова [57, с.167], ми схильні розглядати читання як засіб формування та контролю суміжних мовленнєвих вмінь та мовних навичок, оскільки:

- читання дозволяє оптимізувати процес засвоєння мовного та мовленнєвого матеріалу;
- комунікативно-орієнтовані завдання на перевірку лексичних, граматичних навичок, контроль аудіювання, письма та усного мовлення

передбачають наявність вміння читання і будуються на основі письмових текстів та інструкцій.

- вправи на формування та розвиток всіх мовних та мовленнєвих навичок та вмінь також передбачають використання текстових опор та письмових інструкцій до завдань.

Читання є ефективним засобом навчання, адже сприяє ефективному запам'ятовуванню інформації, яке у свою чергу може бути як довільним, так і мимовільним. Чим більше учень читає, тим краще розвивається механізм мимовільного запам'ятовування. Довільне ж запам'ятовування, у свою чергу, формується тоді, коли учень звертає увагу не лише на зміст тексту, а й на мовні засоби його вираження. Запам'ятовування мовленнєвого матеріалу під час читання сприяє поглибленню мовленнєвого досвіду та покращенню усного мовлення. [41, с. 272]

Отже, читання – важливий рецептивний вид мовленнєвої діяльності, який відіграє важливу роль у передачі та отриманні необхідної інформації. Основною ціллю навчання читання є розвиток вмінь читання текстів з різним рівнем їх розуміння. Читання – засіб формування та контролю суміжних мовленнєвих вмінь та мовних навичок. Крім того, читання сприяє ефективному довільному та мимовільному запам'ятовуванню інформації, яке сприяє підвищенню рівня мовленнєвого досвіду та усного мовлення учнів.

1.1.1. Види читання. Питання про види читання є одним з найбільш висвітлених в методиці навчання іноземних мов. Разом з тим це питання має певну неоднозначність: в ряді випадків автори тлумачать та поділяють види читання по-різному.

Одні автори (І. Д. Калістра, З. І. Кличнікова) [2, 26] класифікують види читання за їх психологічною природою, психологічними особливостями процесів мислення: перекладне – неперекладне, аналітичне – синтетичне, інші автори – за глибиною проникнення в зміст тексту (Н. Д. Гальскова, Н.

И. Гез): екстенсивне – інтенсивне [13, 15]; за формою читання (А. П. Соколов): читання вголос – про себе. В даний час набула поширення класифікація читання, запропонована С. К. Фоломкіною [59, с.49], яка розрізняє вивчаюче, ознайомлювальне, переглядове/вибіркове читання.

а) Ознайомлювальне читання (Skimming). Основною метою цього виду читання є пошук головних ідей тексту, розуміння його структури та основного змісту.[48, с. 15]

Під час ознайомлювального читання немає необхідності у перекладі незнайомих слів чи словосполучень. Також, воно не передбачає фокусування уваги учня на граматичних структурах твору та їх аналізі. Для того, щоб мати певне уявлення про головну думку тексту, достатньо прочитати лише перше та останнє речення кожного абзацу, адже, зазвичай вони містять загальну інформацію того, про що в ньому йдеться. [77]

б) Вивчаюче читання, іноді його ще називають поглибленим, аналітичним, критичним, вдумливим (Reading for detail). Цей вид читання передбачає повне та точне розуміння змісту тексту, його деталей, глибоке усвідомлення основних та другорядних фактів, взаємозв'язку всіх композиційних частин тексту, а також критичний підхід до осмислення всіх ідей твору. [39, с.63]

Вивчаюче читання – це вдумливе, неквапливе читання, темп якого становить 50-60 сл./хв. Під час вивчаючого читання учні повинні читати кожне речення, а про значення незнайомих слів здогадуватися з контексту. Крім того, важливо, щоб після прочитання тексту, учні мали змогу висловити свою думку з приводу прочитаного, зіставити отриману інформацію із власним досвідом, а також, вміли точно та зрозуміло передати здобуте повідомлення. [79]

Тексти для навчання вивчаючого читання мають носити автентичний, або ж адаптований характер, бути нескладними у розумінні, містити тематичну та жанрову різноманітність.

в) Вибіркове або переглядове читання (Scanning) має на меті пошук конкретних ключових слів і знаходження по ним тієї частини тексту, де міститься необхідна інформація. Читання ж всього тексту – зайва трата часу. Для цього досить прочитати заголовки і підзаголовки, окремі абзаци тексту. Цей вид читання передбачає швидкий темп – 500 сл./хв.[53, с. 4]

Для високої ефективності переглядового читання варто:

- читати з ліва направо, з права на ліво, зверху донизу та знизу доверху (таким чином мозок сприймає інформацію краще);
- починати із середини тексту та рухатись по діагоналі (це пришвидшує пошук необхідного слова)

Цей вид читання характеризується пошуком та знаходженням інформації з метою її подальшого використання в певних цілях. Це може бути пошук незнайомого слова у словнику, важлива дата у календарі, назва населеного пункту на мапі, розклад руху автобуса, потяга, літака та ін. [48, с. 21]

Розглянемо нижче також наступні види читання: синтетичне та аналітичне.

Синтетичне читання – читання, при якому увага читача повністю або головним чином зосереджена на змісті, причому зміст сприймається синтезовано і швидко.[27, с.121]

Синтетичний підхід до читання застосовується при читанні та розумінні простих текстів, без їх перекладу та аналізу. Навчання читання має починатися із навчання синтетичного читання, оскільки учень опановує мовним матеріалом, без звертання до словника, адже до текстів для синтетичного читання входять до 5-7% невідомих слів, про значення яких учень може здогадатися або за контекстом, або за збігом семантичних структур. Процес синтетичного читання проходить 3 фази: первинний синтез, аналіз, вторинний синтез. Під час читання нового тексту, учні з'ясовують його зміст, опираючись на вже відомий їм мовний матеріал. Далі,

аналізують нові, невідомі мовні одиниці, а потім знову осмислюють зміст, враховуючи старі та нові знання.

Аналітичне читання – читання, при якому увага читача частково відключається на мовне оформлення тексту, тому це читання протікає набагато повільніше.[79]

Аналітичне читання передбачає глибокий аналіз змісту тексту та його структури. Увага учня фокусується на детальному сприйнятті тексту, усвідомленні структурних елементів мови, їх структурно-семантичної та функціональної відповідності.

Через аналітичний підхід до читання учні вчаться аналізувати та долати мовні труднощі, тим самим досягати зміст висловлювання.

Отже, на сьогоднішній день питання поділу видів читання є одним з найбільш досліджених багатьма вченими, які пропонують різноманітні підходи до класифікації видів читання. Широкого розповсюдження набули класифікації читання професора С. К. Фоломкіної, яка виділяє 3 види читання: вивчаюче, ознайомлювальне, переглядове/вибіркове та професора З. І. Кличнікової, яка виділяє синтетичний та аналітичний види читання.

1.1.2. Підходи до навчання різних видів читання. У сучасній методиці застосовуються два основних підходи до навчання читання: зверху-вниз (top-down) та знизу-доверху(bottom-up).

Підхід “Top-down” був вперше розроблений американським вченим Кенетом Гудманом у 1967р. Даний підхід передбачає отримання та розуміння нової інформації опираючись на вже існуючі фонові знання, очікування, припущення. Учень читає текст заради того, щоб підтвердити та перевірити свої припущення, які, в результаті, допомагають швидше та ефективніше обробляти отриману інформацію. [72]

Професор К. Гудман вважає, що читання включає наступні процеси:

1. Розпізнавання.
2. Прогнозування.

3. Підтвердження.

4. виправлення.

5. Завершення.

За К. Гудманом, читачі – активні учасники процесу, які самостійно висувають припущення та обробляють отриману інформацію.

Підхід “Top-down” має наступні риси:

- дозволяє читачам декодувати текст навіть без розуміння сенсу кожного слова;
- підкреслює, що основною метою читання є значення тексту, а не його мовленнєве оформлення;
- розглядає читання речень, абзаців і цілих текстів в якості основи навчання читання;
- визначає, що кількість та тип отриманої інформації є важливим елементом читання. [66]

На нашу думку, вищезгаданий підхід доречно використовувати при навчанні ознайомлювального та вибіркового/переглядового видів читання, адже вони обидва передбачають швидкий темп читання та пошук необхідної інформації.

Охарактеризуємо, вправи для навчання ознайомлювального виду читання використовуючи підхід зверху-вниз (Top-down):

Передтекстовий етап:

- Tell your partner what you know about the topic;
 - Do a quiz in pairs to find out what you know about the topic;
 - Look at some pictures related to the topic;
- Look at the quotation at the beginning of the text. What do you think it means? Discuss.
- Skimming the first paragraph for gist;
- Divide the text into introduction, body and conclusion.
- Answer the following questions:
 - Can you guess what the text is about judging by the title?

- What kind of audience is the text written for? Is it, for example, the general public, technical readers, or academic students?
- What type of text is it? Is it, for example, a formal letter, an advertisement, or a set of instructions?
- What is the author's purpose? Is it, for example, to persuade, to inform or to instruct?

Текстовий етап:

- Read the text ignoring words that are difficult;
- Put the events in the chronological order;
- Read the text and define the main idea of each paragraph;
- Underline the topic sentences of the text.

Післятекстовий етап:

- Answer the questions;
- Retell the text in your native language;
- Circle the correct response;
- For questions 1-8, choose the correct answer a,b,c or d.

Переходимо до характеристики вправ вибіркового/переглядового виду читання.

Передтекстовий етап:

- Read the title of the text and guess what the text might be about.
- Look at these key words and guess what the main idea of the text is.
- Look at the pictures and say to what sphere they belong to.

Текстовий етап:

- Without reading the text find the part where the main issues for you are located. Read part of the text and define the theme.
- Look through the text and find the answers to the questions.

Післятекстовий етап:

- Find the information in the internet about... about which you haven't found the information in the text.

- Express your opinion about the plot of the text, compare it to your own experience.

- Ask your partner whether this information is helpful for him or not.

Підхід “Bottom-up” розглядає розвиток навичок читання як послідовного процесу. Цей підхід набув широкої популярності 1970-х роках. Серед вчених, які займалися дослідженням та розвитком даного підходу був Філіп Гоф, який стверджував, що читання є послідовним процесом, за допомогою якого людина сприймає літери, збирає їх у звуки, а ці звуки відповідно утворюють слова та фрази.[70]

Метою підходу «знизу-доверху» є розуміння змісту тексту через сприйняття його мовних одиниць. Тобто, учень спочатку концентрує свою увагу на фонетичній, лексичній, граматичній та структурній сторонах тексту, а вже потім формує загальне враження про самий текст. Навчання читання, в даному випадку, відбувається від часткового до загального. [72]

Ми вважаємо, що цей підхід варто застосовувати при навчанні вивчаючого виду читання, оскільки він передбачає глибоке та точне розуміння тексту, всіх його деталей, а тому вимагає поступового навчання.

Перейдемо до характеристики вправ для навчання вивчаючого виду читання.

Передтекстовий етап:

- Define the meaning of unknown words using the dictionary.

Текстовий етап:

- Add some facts without changing the structure of the text;
- Read the text and fill in the gaps;
- Range the facts given in the text according to the extent of their importance.

Післятекстовий етап:

- Answer the teacher's questions about the content of the story and its details;
- Match the beginnings and the endings of the sentences;

- Make up a written translation of the text;
- Make up a detailed plan of the text.

Отже, «зверху-донизу» та «знизу-доверху» підходи мають однакову ціль – навчання читання з метою розуміння тексту та одержання нової інформації. Проте, процеси, спрямовані на досягнення цілі відрізняються. «Зверху-донизу» підхід передбачає усвідомлення та розуміння нової інформації через звернення до раніше набутих знань. Цей підхід характерний для навчання ознайомлювального та переглядового/вибіркового видів читання. А підхід «знизу-доверху», у свою чергу, включає поступовий рух від часткового до загального та використовується для навчання вивчаючого виду читання.

1.2. Навчання аудіювання як виду мовленнєвої діяльності

Основною метою навчання іноземної мови учнів середньої школи є розвиток та формування комунікативних навичок та вмінь для участі в іншомовному спілкуванні. В даний час у багатьох методичних дослідженнях зазначається, що розвиток аудитивної компетентності має стати пріоритетним у навчанні іноземної мови.

Аудіювання — процес сприйняття і розуміння мовлення на слух. Аудіювання – складний психолінгвістичний процес сприйняття, розпізнавання і розуміння мови, який супроводжується переробкою отриманої інформації, що зумовлено лінгвістичним та практичним досвідом реципієнта і передбачає рефлексивну оцінку цієї інформації у внутрішньому мовленні. [54, с. 20]

Аудіювання є важливим елементом комунікативних здібностей учня, адже може виступати як самостійним видом іншомовної мовленнєвої діяльності, так і входити до складу діалогічного мовлення. [25, с.10]

Аудіювання дозволяє опановувати звуковою стороною досліджуваної мови, її фонемним складом та інтонаційним оформленням: ритмом,

наголосом, мелодикою. Цей рецептивний вид мовленнєвої діяльності допомагає краще запам'ятати лексичний склад мови, її граматичні форми та структури, полегшує оволодіння говорінням, читанням і письмом.

Аудіювання має тісний зв'язок з іншими видами мовленнєвої діяльності. Особливо тісно воно пов'язане з говорінням – продуктивним видом мовленнєвої діяльності, складним психолінгвістичним і психофізичний процесом. Говоріння – зворотній процес аудіювання. Якщо в аудіюванні процес починається сприйняттям форми і закінчується осмисленням, то під час говоріння навпаки – йде від змісту до форми. Аудіювання – прийом повідомлення та підготовка у внутрішній мові реакції на почуте, а говоріння – власне реакція на почуте, процес передачі повідомлення. Таким чином, говоріння спільно з аудіюванням формують акт вербальної комунікації. [38, с. 160]

Аудіювання також пов'язано і з читанням, так як обидва належать до рецептивних видів мовленнєвої діяльності. Під час аудіювання сприйняття повідомлення відбувається через слуховий канал, під час читання – через зоровий. Науковець Е. А. Бирюкова наголошує, що володіння навичками аудіювання допомагає осмисленню тексту, що читається. Наприклад, в ході роботи над правилами читання букв і транскрипційних значків вчителі часто застосовують аудіозаписи з правильною вимовою необхідних фонем, в результаті чого діти правильно сприймають звукову сторону мови і відпрацьовують її в процесі читання. [5, с. 84]

Найтісніший зв'язок має аудіювання з письмом, адже письмо – це «графічний процес» аудіювання. В процесі графічного оформлення людина промовляє і чує те, що пише. Сприйнята на слух інформація передається шляхом писемного мовлення. Для навчання аудіювання за допомогою письма використовуються завдання, в яких необхідно заповнити пропуски відповідно до прослуханого аудіотексту, різнотипні диктанти та письмовий переклад автентичних текстів.

Зміст навчання аудіювання включає в себе: лінгвістичний компонент, який складається з мовного матеріалу; психологічний компонент, до якого входять аудитивні навички та вміння; методологічний компонент, який забезпечує оволодіння раціональними прийомами навчання аудіювання та формування навичок самостійної роботи. [6, с. 21]

Практичною метою навчання аудіювання є розвиток умінь учнів: сприймати та розуміти на слух усне мовлення як при безпосередньому спілкуванні, так і в звукозапису, основний зміст нескладних аутентичних текстів при одноразовому їх пред'явленні; здогадуватися про значення невідомих слів за контекстом та звуковою формою цих слів, а також розуміти загальний зміст повідомлення, ігноруючи несуттєву інформацію. [65, с. 5]

Відповідно до вищевказаного, учні мають опанувати комплекс навчальних і компенсуючих (адаптивних) умінь, які в сукупності з мовними складають стратегію розуміння аудіотексту. До загальнонавчальних умінь можна віднести наступні:

- виділення необхідної, важливої інформації;
- зіставлення (порівняння), класифікація інформації відповідно до визначеної навчальним завданням;
- передбачення інформації;
- узагальнення / оцінка отриманої інформації; письмова фіксація сприйнятої на слух інформації та ін.

Компенсуючі вміння – вміння, що дозволяють учневі успішно розуміти аудіотекст за умови обмеженого мовного та мовленнєвого досвіду:

- мовна і контекстуальна здогадка про значення незнайомих мовних засобів;
- опора на інформацію, що передує аудіотексту, на різні паралінгвістичні засоби (жести, міміку, наочність та ін.), на план тексту, ключові слова, його структуру і сюжетну лінію, на життєвий досвід та загальні знання учня, що стосуються предмету повідомлення.

Отже, навчання аудіювання є важливим процесом навчання іноземної мови, так як без аудіювання неможливе вербальне спілкування. Аудіювання має тісний зв'язок з усіма видами мовленнєвої діяльності. Також, воно передбачає розвиток та опанування комплексу навчальних та компенсаторних вмінь, які формують стратегію розуміння аудіотексту.

1.2.1. Особливості навчання різних видів аудіювання

У процесі навчання аудіювання важливо розрізняти види аудіювання, оскільки кожен з них має окрему мету та виконує відповідні задачі.

У зарубіжній і вітчизняній методиці види аудіювання поділяються в залежності від 1) комунікативної установки та 2) співвідношенням з експресивним усним мовленням.

Щодо комунікативної установки, яка орієнтується на те, якими повинні бути мета та обсяг сприйняття мови на слух, виділяють:

- аудіювання з отриманням основної інформації (skim listening).

Під час цього виду аудіювання слухач відокремлює основну інформацію від другорядної, нову від відомої. Аудіювання з отриманням основної інформації розвиває вміння прогнозувати зміст тексту за заголовком, визначати тему, прелічувати основні факти тексту та ін.

- аудіювання з повним розумінням змісту і сенсу (listening for detailed comprehension).

Суть цього виду аудіювання полягає в повному та точному розумінні прослуханого тексту, всіх його деталей. Він вимагає високого рівня сформованості навичок розуміння іноземної мови на слух, концентрації уваги та інтенсивної роботи пам'яті учня. Після даного виду аудіювання учні виконують такі після текстові вправи: детальний переказ змісту тексту, відповіді на запитання, доповнення тексту та ін.[16, с. 118]

- аудіювання з вибіркоким вилученням інформації (listening for specific information). Завданням цього виду аудіювання є вилучення із

мовного потоку необхідної інформації та ігнорування непотрібної. Цією інформацією можуть бути дані, числа, назви, час.

Види аудіювання відповідно до співвідношення з експресивним усним мовленням включають:

- аудіювання як компонент усно-мовленнєвого спілкування (interactional listening).

Учасники даного виду аудіювання по-черзі виступають, то в ролі мовця, то в ролі слухача. Контакт між співрозмовниками може бути як безпосереднім, так і опосередкованим. В процесі акту спілкування його учасники повинні розуміти один одного та адекватно реагувати на них вербально або за допомогою лінгвістичних засобів.

- сприйняття на слух і розуміння діалогу або полілогу (listening to interaction).

Даний вид аудіювання передбачає пасивне сприйняття на слух діалогу або полілогу, при цьому сам слухач участі в ньому не бере.

- сприйняття на слух і розуміння монологічної мови (transactional listening).

Цей вид аудіювання характеризується сприйняттям на слух і розумінням усного монологічного мовлення, спрямованого на передачу інформації. Цей вид аудіювання найчастіше реалізується при прослуховуванні лекцій, аудіозаписів літературних творів, інформаційних радіопередач, при перегляді документальних відеофільмів і телепрограм.

[77]

Навчання аудіювання проходить у три етапи:

- передтекстовий етап;
- текстовий;
- післятекстовий

Передтекстовий етап включає:

- 1) вступну бесіду для виявлення рівня знань учнів;

2) усунення лінгвістичних, фонетичних, лексичних, граматичних та змістових труднощів тексту;

3) постановку завдання для учнів перед прослуховуванням тексту.

На текстовому етапі відбувається власне аудіювання тексту.

Післятекстовий етап передбачає контроль розуміння прослуханого тексту, а також включає в себе класифікацію способів контролю, які зазвичай діляться на дві великі групи: “мовні” та “позамовні” способи.[9, с. 23]

При аудіюванні тексту англійською мовою вчитель може застосовувати наступні позамовні способи контролю:

- raise up your left hand if the sentence doesn't correspond to the picture/text;
- clap your hands if the sentence is correct.

Мовні способи контролю при аудіюванні тексту англійською мовою

- say true or false;
- match the pictures and the letters;
- answer the questions;
- select the most appropriate answer. [48, с. 56]

Крім способів контролю, особливе місце в навчанні аудіювання іноземною мовою займають дії вчителя на уроці, до яких ходять:

- постановка конкретної задачі при навчанні сприйняття мови на слух;
- вибір тексту з урахуванням вимог тематичного планування уроку, а також певних умов навчання та інтересів учнів;
- аналіз можливих труднощів сприйняття тексту;
- визначення конкретних умов на момент прослуховування тексту;
- розробка цілей і завдань для роботи на передтекстовому етапі;
- визначення дій учнів перед прослуховуванням тексту, включаючи кількість прослуховувань;
- розробка мовних або позамовних способів контролю розуміння тексту. [54, с. 21]

У процесі навчання аудіювання також застосовують два основних підходи: знизу-доверху(bottom-up) та зверху-донизу (top-down).

Ми вважаємо, що підхід “top-down” варто застосовувати у навчанні аудіювання з отриманням основної інформації та аудіювання з вибіркоvim вилученням інформації.

Розглянемо вправи для навчання аудіювання з отриманням основної інформації.

Передтекстовий етап:

- Answer the questions(about possible content theme of the text).
- Listen to the headline and guess what this story is about.
- Generate a set of questions you expect to hear about the topic and listen to see if they are answered.
- Listen to the beginning and to the end of the story and guess what the main part may be about. [35, с. 2]

Текстовий етап:

- Listen to the text and identify the most important information.
- Listen to the text and underline the correct answers.
- Listen to the text and take a brief notes.[67]

Післятекстовий етап:

- Discuss the following questions together.
- Choose the most appropriate answer.

Перейдемо до характеристики вправ для навчання аудіювання з вибіркоvim вилученням інформації.

Передтекстовий етап:

- Read through the questions bellow and underline the important words. What information do you have to listen for? (What...? Who...? How many...? When...? etc.)

Текстовий етап:

- Listen to the text and write down only the women's thoughts concerning the question. [76]

- Listen to the announcement and write down the time-expressions.

Післятекстовий етап:

- Compare your answers.
- Answer the questions.

В процесі навчання аудіювання з повним розумінням змісту і сенсу застосовують підхід “знизу-доверху”.

Розглянемо приклади вправ для навчання даного виду аудіювання із використанням підходу “знизу-доверху”.

Передтекстовий етап:

- Listen to the sentences and guess the meaning of the unfamiliar word judging from the context.
- Find the following words in your dictionary.

Текстовий етап:

- Listen to the text and detect the mistakes.
- Listen to the text and fill in the gaps with the necessary word.
- Listen to the text and put the events in the correct order.

Післятекстовий етап:

- Say true or false.
- Paraphrase the following sentences.
- Summarize the story, include as many details as possible. [36, с. 284]

Отже, види аудіювання поділяються в залежності від комунікативної установки та співвідношенням з експресивним усним мовленням.

Робота з кожним видом аудіювання проходить у три етапи: перед текстовий, текстовий та післятекстовий. В процесі навчання видам аудіювання також застосовуються два підходи “знизу-доверху” та “зверху-донизу”, які забезпечують доцільність використання відповідних груп вправ та підвищують ефективність аудіювання.

1.2.2. Труднощі навчання аудіювання. Аудіювання – здатність ідентифікувати і зрозуміти, що говорять інші. Успішність аудіювання

залежить від багатьох факторів, важливим з яких є фактор зняття труднощів аудіювання.

Проблему труднощів навчання аудіювання розглядали у своїх працях багато вчених, таких як Н. Д. Гальскова, Н. І. Гез, Н. В. Єлукіна, С. Ф. Шатілов, Е. Н. Соловова та ін.

Н. В. Єлукіна [21, с. 38], наприклад, поділяє труднощі аудіювання на 4 групи та вважає, що труднощі аудіювання можуть бути пов'язані:

- з мовленнєвою формою повідомлення;
- зі смисловим змістом повідомлення;
- з умовами пред'явлення повідомлення;
- з джерелами інформації.

С. Ф. Шатілов [63, с. 61], в свою чергу, розділяє труднощі на 2 групи:

- психологічні труднощі;
- лінгвістичні труднощі.

Е. Н. Соловова [57, с. 135] виділяє наступні труднощі, які перешкоджають розумінню мовного потоку:

- труднощі, зумовлені умовами аудіювання (зовнішні шуми, проблеми з акустикою та якістю звукозапису та ін.);
- труднощі, зумовлені індивідуальними особливостями джерела мовлення (відсутність досвіду сприйняття на слух мовців з особливостями дикції, темпу, наявністю діалектичних слів у потоці мовлення та ін.);
- труднощі, зумовлені мовними особливостями сприйманого матеріалу (використання незнайомої лексики, словосполучень, фраз, аббревіатур та ін.)
- труднощі, зумовлені індивідуально-віковими особливостями учнів.

На нашу думку, класифікація труднощів Є. Н. Соловової є найбільш розповсюдженою, тому розглянемо її детальніше.

До I групи труднощів належать труднощі, зумовлені умовами аудіювання.

а) Темп мовленнєвих повідомлень. Темп відіграє важливу роль в ефективному сприйнятті та розуміння повідомлення.

Темп мови складається із кількості слів сказаних за хвилину та кількості мовленнєвих зупинок. Швидкість темпу індивідуальна і залежить більшою мірою від індивідуальних звичок мовця, його настрою.

Також, темп мовлення великою мірою залежить від самої інформації, яка міститься в повідомленнях. Якщо вона є важливою, то темп сповільнюється, якщо ж другорядною – то темп пришвидшується. Якщо повідомлення містить в собі емоційно забарвлену інформацію, то темп стає повільним для того щоб передати глибину емоцій, почуття які приховані в ньому. [68]

Для старшої школи найбільш оптимальним темпом пред'явлення мовного повідомлення вважається 200-250 складів за хвилину. Навмисне сповільнення темпу негативно впливає на сприйняття повідомлень, адже в цьому випадку порушуються норми наголосу та інтонації, ослаблюється увага. [48, с. 60]

Темп мовлення має тісний взаємозв'язок з паузами, адже вони покращують прогнозування, сприяють утриманню інформації.

б) Кількість пред'явлень аудіо тексту, його тривалість.

Кількість пред'явлень аудіо повідомлень тісно пов'язана з умовами в яких відбувається це пред'явлення. Якщо цими умовами є реальне, живе спілкування, то текст, зазвичай, не повторюється, бо аудіювання проходить синхронно з говорінням. Під час аудиторної роботи в школі, відповідно до поставленого завдання, прослуховування може носити багаторазовий характер пред'явлення.

Розмір аудіо тексту визначається його тривалістю. Для старшого ступеня навчання характерним є пред'явлення аудіо повідомлення тривалістю в 3-5 хв. Навчання аудіювання потрібно починати з невеликих за

обсягом текстів, поступово його збільшуючи. Проте, потрібно пам'ятати, що занадто довга тривалість тексту не робить аудіювання ефективним, а зовсім навпаки – призводить до швидкої стомлюваності, послаблення концентрації уваги, зниження розуміння тексту. [21, 213]

Відомо, що у підлітків від 13 до 16 років стомлюваність настає після 35 хв. активної розумової діяльності, 15-20 з яких відносять до більш продуктивних. Тому, максимальна тривалість аудіювання старшокласників не повинна перевищувати 20 хв.

в) Опори та орієнтири сприйняття.

Сприйняття мовлення на слух починається з виділення підказок, так званих смислових орієнтирів. До них відносять: ритміку, паузацію, мелодику, логічний наголос. Велику роль в розумінні повідомлення відіграють вставні слова, риторичні запитання, мовленнєві штампи. Дані засоби покращують здогадку та ймовірне прогнозування. [28, с. 122]

Характер орієнтирів та опор змінюється в залежності від того яке мовлення сприймається – контактне або дискантне.

Контактне мовлення (монологічне, діалогічне) відбувається у конкретній ситуації, яка покращує навички вірогідного прогнозування за допомогою позамовних елементів мовлення. Такими елементами є міміка, жести, інтонація.

Комбіноване звукозорове пред'явлення мовленнєвого повідомлення характеризується використанням формальних підказок: підкреслень, кольору, шрифту, малюків та ін.

До II групи труднощів належать труднощі, зумовлені індивідуальними особливостями джерела мовлення.

Важливо, щоб учні слухали аудіо записи начитані представниками і жіночої, і чоловічої статі, для того, щоб в майбутньому не виникало психологічних труднощів з їх розумінням.

Аудіювання людей різного віку теж грає велику роль в навчанні аудіювання, адже іноді виникають проблеми із розумінням, наприклад, дітей

або людей похилого віку, через особливості їхнього артикуляційного апарату. [68]

Також, можуть виникнути труднощі пов'язані з розумінням людей іншої національності, для яких англійська мова є іноземною. Адже хоч вони і говорять англійською, та вона все рівно певним чином видозмінюється під впливом їхньої рідної мови.

До III групи труднощів належать труднощі зумовлені мовними особливостями сприйманого матеріалу. До цих труднощів належить незнайома учням тематика аудіювання, використання великої кількості невідомих слів, ідіоматичних виразів, розмовних формул, спеціальних термінів, аббревіатур. [64, с. 6]

Важка або незрозуміла тема аудіювання провокує виникнення проблем з розумінням тексту. Аудіоматеріал може містити багато текстів, які охоплюють різні сфери життя людини: бізнес, політика, економіка, спорт і т.д. Кожен з таких аудіозаписів, зазвичай, включає велику кількість незрозумілих термінів, які можуть заплутати учня, тим самим перешкоджати розумінню загального змісту повідомлення.

Певні труднощі можуть виникати з розумінням розмовних формул, ідіом, фразеологізмів, оскільки значення цих виразів не завжди відповідає словам, з яких вони складаються.

До цієї групи труднощів відносять еліпси – пропуски у реченні певних структурних елементів, які мають домислюватися за контекстом.

IV група труднощів пов'язана з індивідуально-віковими особливостями учнів.

Успішність аудіювання залежить від певних суб'єктивних факторів. Учень має мати добре розвинені навички ймовірного прогнозування. Зазвичай, він під час аудіювання концентрує свою увагу на сприйнятті та розумінні слів, а не фокусується на підказках, які можуть допомогти передбачити про що буде говоритися в аудіо повідомленні. [22, с. 29]

Велику роль грають вміння слухати і швидко реагувати на сигнали усної комунікації (паузи, логічні наголоси, риторичні запитання та ін.), вміння концентрувати свою увагу, не відволікатись на сторонні справи.

Важливим у навчанні аудіювання є зацікавлення учня, розвиток його пізнавальної діяльності. Відсутність інтересу зумовлює відсутність мотивації до навчання, а відповідно знижує ефективність аудіювання.

Отже, в сучасній методиці існує багато поглядів на проблему класифікації труднощів аудіювання. Нами була взята класифікація Є. Н. Соловової, яка включає чотири групи труднощів. Необхідно враховувати ці труднощі, та працювати над ними, для того щоб покращити аудитивні навички школярів та сприяти створенню позитивній мотивації до аудіювання в цілому.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.

В даному розділі ми розглянули теоретичні основи читання та аудіювання. Отже, можна впевнено стверджувати, що читання – рецептивний вид мовленнєвої діяльності, ціллю якого є розвиток вмінь читання текстів з різним рівнем їх розуміння. Читання допомагає формуванню та контролю суміжних мовленнєвих вмінь та мовних навичок, сприяє ефективному довільному та мимовільному запам'ятовуванню інформації. Види читання класифікують відповідно до класифікацій читання професора С. К. Фоломкіної, яка виділяє 3 види читання: вивчаюче, ознайомлювальне, переглядове/вибіркове та професора З.І.Кличнікової, яка розрізняє синтетичний та аналітичний види читання. Під час навчання читання застосовуються підходи «зверху-донизу» та «знизу-доверху». «Зверху-донизу» підхід передбачає розуміння нової інформації через звернення до раніше набутих знань. Цей підхід використовується для навчання ознайомлювального та переглядового/вибіркового видів читання.

Підхід «знизу-доверху», включає поступовий рух від часткового до загального та є характерним для навчання вивчаючого виду читання.

Аудіювання забезпечує вербальне спілкування. Цей вид мовленнєвої діяльності має тісний зв'язок з читанням, говорінням та письмом. Види аудіювання поділяються в залежності від комунікативної установки та співвідношенням з експресивним усним мовленням. Кожен вид аудіювання передбачає роботу у три етапи: передтекстовий, текстовий та післятекстовий. Під час навчання аудіювання можуть виникати певні труднощі. За класифікацією Є. Н. Соловової, існують чотири групи труднощів. В процесі навчання аудіювання необхідно враховувати ці труднощі та працювати над ними.

РОЗДІЛ 2

КОМПЛЕКСНИЙ РОЗВИТОК ВМІНЬ ЧИТАННЯ ТА АУДІЮВАННЯ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ АУДІОКНИГИ

2.1. Спільні та відмінні риси аудіювання та читання

Зв'язок між читанням та аудіюванням завжди викликав високий інтерес у мовознавців. З одного боку ці два процеси певною мірою схожі, але з іншого — вони значно відрізняються. Аудіювання та читання є рецептивними видами мовленнєвої діяльності (РВМД) які, як відомо, успішно функціонують лише коли задіяні увага, різні види пам'яті, логічне мислення, розумові операції: аналізу та синтезу, абстрагування та конкретизації, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Американські вчені Г. Грін, В. Петі зазначають, що аудіювання та читання мають наступні спільні риси: 1) обидва процеси є ефективними лише в тому випадку коли їх цілі точно визначені; 2) вони опираються на «фонові» знання читача або ж слухача, реципієнт повинен мати певний досвід у тій сфері, інформація стосовно якої подається; 3) в обох випадках слово, хоч і не є одиницею комунікації, але все одно впливає на розуміння речення, фрази, абзацу; 4) і аудіювання, і читання вимагають пильної уваги реципієнта до «сигналів»— знаків пунктуації при читанні, інтонації та паузації під час аудіювання; 5) важливим елементом обох РВМД є критичний аналіз та творча інтерпретація отриманого матеріалу. [82]

Між навичками та вміннями аудіювання та читання також існує певна відповідність. Кожне з вмінь читання має свій дублікат в аудіюванні, тому добре розвинуті навички аудіювання позитивно впливають на наступні вміння в читанні: виконання інструкцій; розпізнавання деталей; швидкість сприймання та переробки інформації; впізнавання лексичних одиниць; визначення основних ідей; прогнозування ймовірної кінцівки тексту. [42, с. 33]

Однак, незважаючи на значну подібність цих двох процесів та тісний взаємозв'язок читання та аудіювання мають певні істотні відмінності. По-перше, читач може швидко переглянути текст, щоб вловити головну його ідею, слухач цього зробити не може. Тривалість читання залежить від читача, а от тривалість аудіювання від тривалості аудіо запису. По-друге, під

час читання відбувається сприйняття інформації через зоровий канал, під час же аудіювання, через слуховий. По-третє, в процесі читання сам читач задає темп внутрішнього мовлення. Темп внутрішнього мовлення під час аудіювання задається швидкістю пред'явлення повідомлення. Якщо темп внутрішнього мовлення слухача повільніше темпу мовлення мовця, то можуть спостерігатися пропуски прийому звукових сигналів і повідомлення сприймається не повністю. Більше того, інформація поступає одноразово та безперервно: зробивши паузу, або ж пропустивши частину повідомлення слухачу буде важко встановити логічний зв'язок з наступною інформацією. Це може стати причиною швидкої перевтоми і відключення уваги слухача.[69]

Отже, аудіювання та читання це два взаємопов'язані рецептивні види мовленнєвої діяльності, які мають багато спільного. Проте, ці РВМД не позбавлені й деяких відмінностей, які вказують на те, що ці процеси не ідентичні, і що сприйняття звукового тексту, зокрема, проходить важче для реципієнта ніж сприйняття друкованого тексту і викликає пов'язаний з цим цілий ряд труднощів.

2.2. Аудіокнига як джерело інтегрованого навчання вмінь читання та аудіювання

Для ефективного та всебічного розвитку вмінь аудіювання доцільним є використання такого автентичного матеріалу як аудіокниги художніх творів.

Аудіокнига (АК) – це потужний засіб засвоєння іншомовного матеріалу. Застосування аудіокниги художніх творів, зокрема, має низку

переваг: розширяє словниковий запас (дозволяє вивчати слова, словосполучення, вирази цілком, зміст яких розкривається в конкретній ситуації); сприяє розвитку уяви, здогадки за контекстом; допомагає покращити вміння розрізнення лексичних одиниць та граматичних структур при їх злитті у мовленнєвому потоці; забезпечує систематичність та безперервність у роботі як над звуковою так і смисловою стороною твору аудіо тексту, вдосконалює навички розуміння провідної думки усього тексту та його важливих деталей.

Аудіокниги художньої літератури покращують увагу, зосереджуючи її на темі, конфлікті, подіях та героях твору, а також розвивають прогностичні навички та критичне мислення. [3, с. 5]

Аудіозаписи художньої літератури мотивують учнів до вивчення іноземної мови, зацікавлюючи читача твором і тим самим підвищуючи інтерес до вивчення іноземної мови.

Великою перевагою використання АК як комплексного допоміжного засобу навчання, на наш погляд, є те, що при її застосуванні читання та аудіювання функціонують одночасно, виконуючи компенсаторну дію. Наприклад, читаючи текст, учень може зрозуміти те, що не вловив, слухаючи аудіозапис.

Відомо, що в друкованому тексті, як правило, відсутнє експліцитне вираження інтонації звукової мови, тому використання аудіо запису, озвученого професійними акторами, стане не лише доречним доповненням до друкованого тексту, а й важливим засобом наочності, що підвищить ефективність сприйняття та розуміння художнього твору. Більше того, звукове оформлення тексту має певний емоційний вплив, яке сприяє не лише кращому розумінню, але і мимовільному запам'ятовуванню інформації. [62, с. 63]

Вибір аудіо книги для навчання читання та аудіювання старшокласників – досить складний процес. Адже, потрібно враховувати не лише мотиваційну та мовленнєву готовність учнів до сприйняття

художнього твору, а також рівень загальних знань учнів та їх здатність до навчання. Для правильного вибору аудіо книги необхідно керуватися певними принципами, першим з яких є принцип відбору відповідно до рівня естетичного впливу на слухача. На формування емоційно-естетичної комунікації реципієнта з твором впливають: заголовок, сюжет, фабула, динамічність розповіді, антропоцентричність твору, експресивність та емоційність діючих осіб, відчуття емпатії до героїв, ефект співпереживання. Другим принципом вибору АК - принцип відбору відповідно до соціокультурного потенціалу АК. Художній твір насичений соціокультурною інформацією, яка реалізується через антропоніми (імена героїв), топоніми (географічні назви), хрононіми (історичні назви та дати). Третій принцип вибору АК носить назву системно-літературного принципу. Він забезпечує репрезентативність автора та його творів. Системно-літературний принцип передбачає врахування літературних епох; національних характер літератури та творчу індивідуальність письменників, які визначають колорит та стиль свого часу, різноманітні жанри та напрямлення. Четвертим принципом є принцип новизни інформації (інформативність). Відповідно до цього принципу АК має містити нову та цікаву інформацію для учнів. Принцип відповідності змісту АК з інтересами учнів – п'ятий принцип. Шостий принцип вибору АК носить назву принципу посильності та доступності. Останнім принципом вибору АК є принцип поступового збільшення об'єму текстового матеріалу для аудіювання та читання. [43, с. 81]

АК художніх творів широко використовуються вчителями середніх шкіл для навчання читання та аудіювання іноземною, зокрема англійською мовою. Проте, з цією метою, як правило, застосовуються адаптовані художні твори. Вони градуюються за принципом наростаючої складності для різних етапів навчання від початкового до старшого. За своїми характеристиками вони істотно не відрізняються від АК, які призначені для навчання читання англійською мовою, як рідною. Збільшенню їх навчального потенціалу

сприяє включення вправ, контрольних завдань, питань, тестів альтернативного та множинного вибору, а також і глосарію.

На нашу думку, прикладами адаптованих АК є продукція британського видавництва Oxford University Press серії Oxford Bookworms Library. Книги даної серії діляться на рівні складності, які позначаються певним кольором на обкладинці книги. Oxford Bookworms Library налічує 6 рівнів. Кожному рівню відповідає певна кількість ключових слів. Так, перший рівень налічує 400 ключових слів, другий – 700, третій – 1000, четвертий – 1400, п'ятий – 1800, шостий – 2500.

Адаптований художній твір, в якому збережено цікавий, динамічний сюжет, дійові особи, стиль може пробудити інтерес до подальшого звернення читачів до оригінального тексту.

Отже, використання аудіокниг художніх творів дозволяє не лише покращити рівень аудитивних вмінь через досягнення відповідних цілей навчання аудіювання, а й ознайомитись із шедеврами світової літератури мовою оригіналу. Крім того, врахування вище розглянутих принципів відбору АК художнього твору, сприяє покращенню практичного оволодіння іноземною мовою, розширює знання учнів у культурологічному аспекті, розвиває загальний кругозір учнів, а також сприяє інтенсифікації та активізації навчального процесу в цілому.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.

Як підсумок зазначимо, що аудіювання та читання – взаємопов'язані рецептивні види мовленнєвої діяльності, які хоч і мають багато спільного та не є ідентичними. Головна відмінність полягає у сприйнятті інформації, оскільки під час аудіювання повідомлення потрапляє через слуховий канал, а під час читання – через зоровий. Ми визначили, що сприйняття звукового

тексту, зокрема, проходить важче для реципієнта ніж сприйняття друкованого тексту і викликає пов'язаний з цим цілий ряд труднощів.

Також, у дослідженні виявили, що аудіо книга є ефективним засобом інтегрованого навчання вмінь читання та аудіювання, який дозволяє покращити рівень аудитивних вмінь та ознайомитись із шедеврами світової літератури мовою оригіналу. Крім того, було охарактеризовано принципи відбору АК художнього твору, використання яких забезпечує доцільність вибору АК та підвищення ефективності роботи з нею.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ КОМПЛЕКСНОГО РОЗВИТКУ НАВИЧОК ТА ВМІНЬ АУДІЮВАННЯ ТА ЧИТАННЯ У ХОДІ РОБОТИ НАД ТЕКСТОМ АУДІОКНИГИ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

3.1. Етапи роботи з текстом аудіокниги художнього твору

Аудіокнига є важливим засобом навчання іноземної мови, який допомагає значно покращити навички та вміння читання та аудіювання. Робота з аудіо книгою художнього твору вимагає певної структурної організації, ми пропонуємо такі три взаємопов'язаних етапи: підготовчий, основний та заключний.

Підготовчий етап включає групу вправ, спрямованих на підготовку до сприйняття змісту художнього твору вцілому. Ціллю даного етапу є знайомство учнів з біографією автора, характеристикою його творчості, часом в якому жив та писав письменник. Також на підготовчому етапі учні виконують вправи направлені на можливе прогнозування змісту сюжетної лінії твору. Ці вправи включають наявність екстралінгвальних підказок (ілюстрації, фонова музика), що супроводжують текст. На даному етапі в основному використовуються спеціальні підготовчі вправи, а також рецептивні некомунікативні та репродуктивні умовно-комунікативні вправи . [46, с. 77]

Основний етап характеризується власне роботою з текстом АК художнього твору, яка проходить у двох паралельних напрямках:

1. Детальне вивчення твору художньої літератури, мовних засобів його вираження;
2. Інтерпретація твору – розкриття сюжетної лінії твору, характеристика та обговорення поведінки головних героїв, виявлення основної ідеї твору та морально-етичних проблем, інтерпретація психологічного та емоційного фону, на якому розгортаються події твору. [61, с.3]

На основному етапі важливо використовувати різні прийоми роботи з твором. Це може бути читання вголос, про себе, сприйняття на слух , драматизація, аналіз, коментування та ін. Ці прийоми потрібно направити як на розвиток мовленнєвої компетенції, так і на розвиток та формування емоційної сфери особистості, її вміння розуміти образний зміст літературних творів. [8, с.40]

На основному етапі вправи поділяються на три групи: передтекстові, текстові та післятекстові.

До передтекстових належать рецептивні не комунікативні та рецептивно-репродуктивні умовно-комунікативні вправи.

Текстові вправи включають: некомунікативні рецептивні та рецептивно-репродуктивні вправи, а також рецептивні комунікативні вправи.

Післятекстові вправи передбачають перевірку розуміння прослуханого/ прочитаного. Тут використовуються рецептивні некомунікативні, рецептивно-репродуктивні та продуктивні умовно-комунікативні вправи. До цих вправ відносяться завдання альтернативного (True or False), множинного (Multiple Choice) вибору, відповіді на запитання та переказ тексту.

На заключному етапі відбувається перевірка глибинного розуміння змісту твору, його емоційного забарвлення, ідейно-тематичного змісту.

Тут учні виконують умовно-комунікативні та комунікативні продуктивні вправи у ході оцінювання та інтерпретації художнього твору, висловлення свого відношення до подій твору, його героїв, відстоювання власної точки зору.

Отже, методична організація інтегрованого навчання вмінь аудіювання, читання та говоріння як “вихідного” вміння на базі аудіокниги художнього твору передбачає послідовну роботу над комплексом вправ у ході трьох етапів: підготовчого, основного та заключного. Кожен етап включає відповідну групу вправ, яка сприяє поглибленому розумінню художнього твору та розвитку цілої низки інтегрованих спеціальних навичок (прогнозування, мовної здогадки, аудитивної пам’яті) та комплексних мовленнєвих вмінь аудіювання, читання та говоріння.

3.2. Комплекс вправ для навчання читання та аудіювання з використанням АК художнього твору

Успішність комплексного навчання рецептивних видів мовленнєвої діяльності великою мірою залежить від правильної організації роботи з АК художнього твору, а саме – послідовного та цілеспрямованого виконання комплексу вправ, адекватних меті дослідження .

У попередньому пункті були перераховані етапи роботи з АК, де кожному етапу відповідає спеціально розроблена група вправ. Як вже зазначалося, підготовчий етап включає групу вправ I, метою яких, є установка на сприйняття змісту художнього твору загалом. Основний етап характеризується власне роботою з текстом АК художнього твору та містить групу вправ II, які поділяються на три окремі підгрупи: А (самостійне аудіювання глав АК), АЧ (паралельне аудіювання та читання глав АК) та Ч (самостійне читання глав АК). Кожна із вищезгаданих підгруп включає наступну низку вправ: передтекстові, текстові та післятекстові. До заключного етапу входять вправи групи III, спрямовані на обговорення змісту АК, перевірку розуміння ідейно-тематичного змісту твору, творчого задуму автора. Приклади даного комплексу вправ представлені на матеріалі АК Ф.С.Фіцджеральда «Загадкова історія Бенджаміна Баттона», відібраною нами для використання на уроках англійської мови в одинадцятому класі середньої загальноосвітньої школи.

Група вправ I, спрямованих на підготовку до сприйняття змісту твору (підготовчий етап).

Вправа 1. Тип: спеціальна.

Мета: розвиток навичок ймовірного прогнозування.

Прийом: здогадка, висунення припущень.

Instruction: Look at the cover of the book. Who might this young man be?

Вправа 2. Тип: спеціальна.

Мета: розвиток навичок ймовірного прогнозування.

Прийом: здогадка, висунення припущень.

Instruction: Read the brief review of the story on the back cover. What do you think, what genre is it?

Вправа 3. Тип: спеціальна.

Мета: створення установки на комплексне аудіювання та читання аудіокниги (АК) художнього твору.

Прийом: відповіді на запитання

Instruction: Answer the questions.

- What period of time is depicted in the story?
- How do people in these pictures seem to feel about what is happening?
- Arrange the illustrations logically to tell a brief story.

Група вправ II, що передбачає власне роботу з текстом АК художнього твору.

Охарактеризуємо вправи підгрупи А даної групи – на аудіювання окремих глав АК.

Робота з аудіо текстом проходить, як вже зазначалося, у три етапи: pre-listening, while listening, post listening. Відповідно до даних етапів вправи поділяються на : передтекстові вправи, що готують до слухового сприйняття тексту, текстові вправи, які проходять під час аудіювання та післятекстові вправи, які спрямовані на перевірку розуміння прослуханого.

Дана підгрупа вправ передбачає автономне аудіювання, метою якого є загальне розуміння тексту, введення учнів в атмосферу твору. [44, с. 43]

Передтекстові вправи представлені спеціальними вправами, ціллю яких є розвиток механізму антиципації.

На текстовому етапі відбувається власне аудіювання художнього тексту. Для цього етапу характерні рецептивно-репродуктивні умовно-комунікативні види вправ, ціллю яких є розвиток механізмів осмислення та аудитивної пам'яті, а також розуміння та засвоєння загальної інформації твору.

Післятекстовий етап містить вправи на контроль та перевірку прослуханого. Це некомунікативні рецептивні та репродуктивні вправи, а

також продуктивні умовно-комунікативні вправи. До цих вправ відносяться тестові завдання (альтернативного (True or False), множинного (Multiple Choice) вибору, заповнення пропусків, відповіді на запитання, переказ.

Наведемо приклад описаної вище підгрупи вправ А на прикладі 5-ої глави АК. (див. додат. А)

Chapter 5

Pre-listening stage:

Instruction: Look at the blackboard. The following words will help while listening to the chapter.

to dye - /daɪ/ - a substance used for changing the colour of something such as clothing or your hair;

phaeton – 'feɪ(ə)n/ - a light, open four-wheeled horse-drawn carriage;

gorgeous – /'gɔː(r)dʒəs/ - very beautiful;

profoundly – /prə'faʊnd/ - showing serious thought and wise ideas;

rigour – /'rɪgə(r)/ - the quality of being strict or severe;

frail – /freɪl/ - weak and delicate;

to curtsy – /'kɜː(r)tsi/ - if a woman curtsies, she shows her respect for someone by bending her knees with one leg behind the other as a formal greeting;

inscrutable – /ɪn'skruːtəb(ə)l/ - if someone is inscrutable, it is impossible to understand what they are thinking or feeling from their expression or from what they say;

enchantment – /ɪn'tʃɑːntmənt/ - a feeling of being very interested and attracted by someone or something;

mar – /mɑː(r)/ - to spoil something.

Вправа 1 . Тип: рецептивна, некомунікативна.

Мета: розвиток мовної здогадки.

Прийом: здогадка за контекстом.

Instructions: Listen to the sentences and guess the meaning of the unfamiliar word from the context.

1. He ceased to dye his grayish hair.

2. A wonderful brougham stopped in front of the gate.
3. Blood rose into his cheeks, there was a steady thumping in his ears. He fell in love.
4. She had a yellow mantilla over her shoulders.
5. They seemed so obnoxious to Benjamin, so intolerant.
1. to cease means:_____;
2. a brougham means:_____;
3. thumping means:_____;
4. a mantilla means:_____;
5. obnoxious means:_____.

Вправа 2. Тип: рецептивна, некомунікативна.

Мета: розвиток механізму ймовірного прогнозування.

Прийом: висунення припущень за інтонаційним оформленням.

Instructions: Listen to the beginning of the story and try to predict the emotive state of the main characters by voice, intonation.

Вправа 3. Тип: рецептивно-репродуктивна, умовно-комунікативна.

Мета: передбачення змісту тексту.

Прийом: прогнозування учнями змісту тексту.

Instructions: Listen to the beginning sentences, guess and say in a few words what this chapter might be about.

Вправа 4. Тип: рецептивна- репродуктивна, умовно-комунікативна.

Мета: розвиток механізму осмислення.

Прийом: розуміння часової категорії та категорії місця.

Instructuions: Listen to the sentence and say where and when the settings take place.

“ Far up the road the lights of the Shevlins' country house drifted into view, and presently there was a sighing sound that crept persistently toward them—it might have been the fine plaint of violins or the rustle of the silver wheat under the moon.”

While listening stage:

Вправа 5. Тип: рецептивно-репродуктивна, некомунікативна.

Мета: розвиток аудитивної пам'яті, граматичної аудитивної навички.

Прийом: вправа на заповнення пропусків.

Instructions: Listen to the story and fill in the prepositions:

1. going ____ socially;
2. they appeared _____ the same age;
3. they got _____ the phaeton attired;
4. They pulled _____ behind a handsome brougham;
5. A rigour passed _____ him;
6. Roger Button leaned _____ to his son.
7. he drifted with her _____ upon the changing floor;
8. she took him _____ his father's brother;
9. the eastern sky was suddenly cracked _____ light;
10. with an effort he choked _____ the impulse.

Вправа 6: Тип: рецептивно-репродуктивна, умовно-комунікативна.

Мета: розвиток уяви.

Прийом: бесіда з учнями.

Instructions: Listen to the chapter and imagine that you are a sound director.

What music would you use at the beginning, in the middle and at the end of the chapter?

After listening stage:

Вправа 7: . Тип: рецептивно-репродуктивна, умовно-комунікативна.

Мета: розуміння основної думки тексту.

Прийом: вибір відповідного рисунка.

Instructions: Listen to the text and choose the picture which reveals the atmosphere of the chapter. Comment on your choice.

Вправа 8. Тип: рецептивно-репродуктивна, некомунікативна.

Мета: загальне розуміння змісту.

Прийом: вибір правильного твердження.

Instructions: Say if the statements are true or false. If the statement is false, correct it.

1. Mr. Button insisted that Benjamin stay at home because he was ashamed of his son. _____
2. Being well-tailored dressed they drove out at the Shevlins' country house, situated just in the center of Baltimore. _____
3. Blood rose into his cheeks, his forehead, and there was a steady thumping in his ears. It was a terrible headache. _____
4. A beautiful young blond lady drew Benjamin's attention to herself. _____
5. Benjamin felt delight dancing with Miss Moncrief. _____

Вправа 9. Тип: рецептивна, некоммуникативна.

Мета: визначення логічної послідовності подій.

Прийом: розташування речень в хронологічній послідовності.

Instructions: Put the events in the correct order, using numbers on the right hand side.

A.	The rest of the evening for Benjamin was bathed in a honeycoloured mist.	
B.	She agreed to meet him on the following Sunday and discuss all questions.	
C.	Benjamin began working for his father's company.	
D.	He stood silently, watching with murderous eyes how the young Baltimore's sons flocked about Miss Moncrief.	
E.	Some chemical change seemed to dissolve and recompose the very elements of his body.	

Переходимо до характеристики вправ підгрупи (АЧ) - на одночасне читання та аудіювання (АЧ). Основною функцією вправ даної підгрупи є компенсаторна (на заповнення прогалин розуміння під час прослуховування) та порівняння засобів вираження емоційного плану у звуковій формі (інтонація, ритм, гучність, паузація, наголос) та на письмі у друкованому тексті (пунктуація, кількість окличних та запитальних речень), розуміння основного змісту тексту.

Робота над підгрупою вправ (АЧ) проходить також в три етапи: pre-listening and pre-reading stage, synchronous listening and reading stage, after listening and reading stage.

Вправи для комплексного навчання читання та аудіювання також поділяються на три групи. Метою вправ передтекстового етапу є розвиток механізму смислової здогадки. Завдання текстового етапу виконуються паралельно з аудіюванням твору. Робота з вправами текстового етапу передбачає активне «читання з олівцем».

Післятекстові вправи також містять рецептивні некомунікативні вправи, а також рецептивно-репродуктивні некомунікативні, спрямовані на перевірку розуміння основного змісту твору.

Наведемо приклади підгруп вправ АЧ до глави 5 АК (див. додат. А).

Chapter 5

Pre-listening and pre-reading stage

Вправа 1. Тип: рецептивна, некомунікативна.

Мета: розвиток механізму смислової здогадки.

Прийом: вибір заголовка до глави.

Instructions: Listen to possible titles of the chapter. Choose the most suitable one.

1. Relationship improvement between Benjamin and his father.
2. A pleasant evening in the company of pleasant people.
3. First feelings of love.

Synchronous listening and reading stage

Вправа 2. Тип: рецептивна, некомунікативна.

Мета: заповнення інформаційних прогалів, що виникли під час першого прослуховування.

Прийом: графічне виділення інформаційних прогалів.

Instructions: While listening to the recording, follow the written text in the book and underline/highlight the parts of it you failed to hear and understand during the first listening phase.

Вправа 3. Тип: рецептивна, некомунікативна.

Мета: ідентифікація на слух речень з граматичною формою the Perfect Modal Verbs.

Прийом: графічне виділення (підкреслення) граматичної форми.

Instructions: Listen to the story and underline the sentences in which the Perfect Modal Verbs are used.

Вправа 4. Тип: рецептивна, некомунікативна.

Мета: розвиток інтонаційного слуху.

Прийом: графічне виділення (підкреслення) емоційно-забарвлених речень.

Instructions: While listening to the recording, underline the most emotional sentences. Pay attention to the way they are reflected in the written text.

Вправа 5. Тип: рецептивно-репродуктивна, некомунікативна.

Мета: порівняння засобів вираження емоційного плану у звуковій формі та на письмі у друкованому тексті.

Прийом: вправа на розвиток навичок синтагматичного членування речень.

Instructions: Listen to the text, explain how the speaker reflects the punctuation marks in his reading.

Вправа 6. Тип: рецептивно-репродуктивна, некомунікативна.

Мета: порівняння засобів вираження емоційного плану у звуковій формі та на письмі у друкованому тексті.

Прийом: вправа на розвиток навичок синтагматичного членування речень та їх інтонаційного оформлення.

Instructions: While listening to the text, underline the words which are emphasized by the speaker. Explain why the speaker does it and what prosodic means he uses (slowed down tempo, accelerated tempo, pauses, falling tones, increased loudness).

After listening and reading stage:

Вправа 7. Тип: рецептивна, некомунікативна.

Мета: ідентифікація та диференціація лексичних одиниць.

Прийом: вправа на заповнення пропусків.

Instructions: Choose the most appropriate word from the box.

glorious	sin	companionable
interminably	enlighten	

1. Mr. Button and his son became more _____.
2. She was as beautiful as _____.
3. The intervals between their dancing lasted _____.
4. Benjamin hesitated, should he _____ her or not.
5. Fifty seemed to him a _____ age.

Вправа 8. Тип: рецептивно-репродуктивна, умовно-комунікативна.

Мета: перевірка розуміння основного змісту твору.

Прийом: вправа альтернативного вибору.

Instructions: Agree or disagree with the following statements. The following phrases might help you: I quite agree. I think so too. I'm afraid I can't agree. I don't agree at all. Prove your answers with the help of the language means of the story.

1. Benjamin Button looked the same age as his father because he began to dye his hair in grayish.
2. Roger Button was a man of refined preferences.
3. Benjamin turned red when he saw a young beautiful lady with a Spanish mantilla, thrown over her shoulders.

4. He was pleased to meet Baltimor's sons.
5. Miss Moncrief preferred middle-aged men because they were rich and generous.
6. Mr. Button was concerned only with his business, he didn't care about his son's love affairs.

Вправа 9. Тип: рецептивно-репродуктивна, некомунікативна.

Мета: вилучення головної інформації.

Прийом: самостійне написання учнями плану тексту.

Instructions: Summarize the main information and make up a plan of the chapter.

Переходимо до характеристики комплексу вправ Ч для читання.

Комплекс Ч передбачає автономне вивчаюче читання тексту АК з детальним розумінням тексту твору. Ціль третього комплексу вправ – інтенсивна робота як з мовною стороною тексту так і його змістовою складовою. Важливим також на цьому етапі є критичний аналіз твору, формування власної думки про твір, задум автора.

Даний комплекс так само як і комплекси вправ А та АЧ включає три етапи: 1) pre-reading, 2) while reading, 3) after-reading. Кожен з цих етапів містить відповідну групу вправ: передтекстові, текстові та післятекстові.

Типовими вправами першої групи є рецептивні некомунікативні та умовно-комунікативні вправи, а також, репродуктивні некомунікативні вправи.

До другої групи вправ відносимо рецептивні умовно-комунікативні вправи, рецептивні некомунікативні вправи, а також продуктивні комунікативні вправи.

Третя група вправ характеризується наявністю вправ для контролю детального розуміння прочитаного.

Chapter 5

Pre-reading stage:

Вправа 1. Тип: рецептивна, не комунікативна; множинного вибору.

Мета: розвиток мовної здогадки.

Прийом: визначення значення слів за контекстом

Instructions: For each word in bold choose the meaning judging from the context.

1. They appeared about the same age, and could have **passed for** brothers.
 - a. Take for;
 - b. Accept;
 - c. Recognize;
2. He was not a **spiritual** man—his aesthetic sense was rudimentary.
 - a. ghostly;
 - b. religious;
 - c. high-minded.
3. The girl was slender and frail, with hair that was **ashen** under the moon and honey-coloured under the sputtering gaslamps of the porch.
 - a. Gleam;
 - b. Silver;
 - c. Yellow.
4. They **approached** a group, of which Miss Moncrief was the centre.
 - a. Come closer;
 - b. Join;
 - c. Leave.
5. He went home just before the **crack of dawn**.
 - a. Midnight;
 - b. At first light;
 - c. at sunset.

While- reading stage

Вправа 2. Тип: рецептивна, умовно-комунікативна.

Мета: розвиток аналітичних навичок.

Прийом: аналіз та визначення найбільш інформативних речень тексту.

Instructions: While reading the text, define and underline the key sentences and comment on the topic sentences of the chapter.

After-reading stage

Вправа 3. Тип: рецептивно-репродуктивна, некомунікативна.

Мета: автоматизація дій з новими словосполученнями.

Прийом: переклад словосполучень та відтворення їх в контексті.

Translate the following word-combinations and recall the situations in which they are used in the story.

The dry goods business; the sheer beauty of the sky; a Spanish mantilla; passionate admiration; to contradict a lady; a glorious age; absent-mindedly.

Вправа 4. Тип: рецептивно-репродуктивна, умовно-комунікативна.

Мета: характеристика головних героїв, автоматизація дій з ЛО та ГС тексту.

Прийом: робота з висловлюваннями героїв.

Instructions: Read the quotations and say who they belong to. Give a short character description of each of them.

1. «There's a great future in the dry-goods business»
2. . Men of your age know how to appreciate women.
3. «Pretty little thing. You might introduce me to her.»
4. «Young man tell me how much champagne they drink at college, and how much money they lose playing cards.»
5. « "It's you youngsters with energy and vitality that have the great future before you."

Вправа 5. Тип: репродуктивна, умовно-комунікативна.

Мета: детальне розуміння твору.

Прийом: пояснення значення речень.

Instructions: Explain what is meant by the following phrases and sentences:

1. He began going out socially.
2. He was not a spiritual man—his aesthetic sense was rudimentary.

3. An almost chemical change seemed to dissolve and recompose the very elements of his body.

4. You're just the romantic age.

5. They discovered that they were marvelously in accord on all the questions of the day.

Вправа 6. Тип: рецептивно-репродуктивна, умовно-комунікативна.

Мета: розвиток навичок критичного аналізу тексту.

Прийом: бесіда з учнями.

Instructions: Discuss the following points:

1. Did the relationships between Roger Button and Benjamin Button change? If yes, in what way and why?

2. Describe the atmosphere of this chapter. Pay a special attention to the description of nature.

3. What type of man did Miss Moncrief prefer?

4. What do you think, was Miss Moncrief sincere with Benjamin?

5. Give your predictions about this couple relationships' development.

Вправа 7. Тип: репродуктивна, умовно-комунікативна.

Мета: перевірка осмислення змісту, атмосфери тексту, його головних героїв.

Прийом: рольова гра.

Instructions: Make up a role-play, using quotations from ex.4. Then, act it out.

Група вправ, спрямована на завершення роботи з аудіо книгою, перевірку повного розуміння тематичного змісту твору.

На заключному етапі відбувається перевірка глибинного розуміння змісту твору, його емоційного забарвлення, ідейно-тематичного змісту.

Завдання такого типу сприяють розвитку критичного мислення, усного мовлення (монологічного, діалогічного) та позитивно впливають на формування культури читача в цілому.

Для більш глибокого розуміння образів, характеру головних героїв можна запропонувати учням заповнити таблиці.

Вправа 1. Тип: репродуктивна, умовно-комунікативна.

Мета: критичний аналіз образів головних героїв.

Прийом: заповнення таблиці.

Instructions: Identify the main character's traits after determining his feelings, actions, sayings and thoughts. Share your opinion with your partner.

Feelings	Actions
Sayings	Thoughts

Вправа 2. Тип: рецептивно-репродуктивна, умовно-комунікативна.

Мета: визначення відмінних рис характерів героїв, перевірка розуміння мовних засобів вираження їх образів.

Прийом: заповнення підстановчої таблиці з подальшим коментарем.

Instructions: Here you may find all the main characters of the novel. There is a list of personal qualities. Put a tick when you think the character possesses the definite quality. Explain your choice, justify it with the evidence from the text.

	Benjamin Button	Roger Button	Hildegard Moncrief	Roscoe Button
Appreciative				
Ambitious				
Adventurous				
Altruistic				
Boring				
Caring				
Cynical				
Educated				
Enthusiastic				
Extroverted				
Forgiving				

False				
Genuine				
Helpful				
Honest				
Hostile				
Intelligent				
Naive				
Nonconfident				
Persistent				
Shy				
Selfish				
Talkative				
Tender				
Touchy				
Wise				
Well-Bred				

Вправа 3. Тип: продуктивна, комунікативна.

Мета: глибинне розуміння тематики твору.

Прийом: бесіда з учнями.

Instructions: If you were a writer, what theme would you choose for your work and why? Comment on your choice.

Отже, розроблена методика роботи з аудіо книгою складається з трьох етапів: підготовчого, основного та заключного. Основний етап включає три взаємопов'язані комплекси вправ: вправи для навчання аудіювання, вправи для навчання читання, вправи для навчання одночасного читання та аудіювання. Метою цих вправ є інтегрований розвиток вмінь аудіювання та читання та цілої низки супутніх навичок та вмінь. Такий комплексний підхід, на нашу думку, сприятиме повному та глибокому опрацюванню як мовної так і змістової складових тексту, розвитку міцних навичок та вмінь аудіювання та читання.

3.3. Експериментальна перевірка ефективності запропонованої методики

3.3.1. Гіпотеза, мета і загальний план експериментальної роботи.

На базі теоретичного дослідження проблеми було проведено експериментальну роботу з метою перевірки ефективності комплексного навчання аудіювання та читання з використанням тексту аудіо книги художнього твору.

Підготовка експериментального навчання включала визначення робочої гіпотези та мети експерименту, об'єктів контролю, відбору учасників і розробки експериментальних матеріалів.

При підготовці до експерименту важливе місце займає розробка і формулювання гіпотези. Теоретичні засади комплексного навчання аудіювання та читання в 11 класі, викладені в перших двох розділах, лягли в основу розробки і формулювання гіпотези експериментальної частини даного дослідження.

При розробці гіпотези експерименту ми виходили з виділених в методиці трьох основних етапів її розвитку: 1) зародження гіпотези; 2) формулювання основного положення гіпотези і основних наслідків, що випливають з неї; 3) перевірки вироблених наслідків на основі зіставлення з результатами експерименту та спостереження. [61, с. 6]

Охарактеризуємо кожен з етапів розвитку гіпотези.

I. Зародження гіпотези. Аналіз спеціальної методичної літератури, вивчення підручників, навчальних посібників і матеріалів, дає можливість зробити висновок, що в даний момент не існує науково обґрунтованої методики комплексного навчання читання та аудіювання із застосуванням АК ХТ.

Висновки, першого та другого розділів даного дослідження стали підставою для формулювання гіпотези і можливості її практичної реалізації

за допомогою методичного експерименту на матеріалі англійської мови в СЗШ.

II. Формулювання основних положень гіпотези і її можливих результатів.

Нами був сформульований наступний варіант робочої гіпотези експериментального дослідження:

1. Для успішного досягнення учнем високого рівня володіння навичками та вміннями в читанні та аудіюванні доцільно використовувати методичний матеріал для комплексного навчання читання та аудіювання.

Відповідно, ми сформулювали гіпотезу експерименту таким чином: поетапне, систематичне, комплексне навчання аудіювання та читання є важливим засобом підвищення ефективності процесу навчання читання та аудіювання, за умови раціонального відбору та систематизації текстового матеріалу АК, використання розробленої стрункої системи вправ.

На підставі висунутої гіпотези експериментального дослідження можна передбачити такі результати:

1) підвищення рівня володіння учнями навичками та вміннями аудіювання та читання в результаті регулярного взаємопов'язаного та взаємообумовленого навчання;

2) розвиток і вдосконалення мовленнєвих механізмів аудіювання та читання;

3) розвиток мисленнєвих механізмів та розумових операцій (осмислення, аналізу, узагальнення), критичного мислення;

4) підвищення інтересу до вивчення мови.

Отже, важливою передумовою організації експериментального навчання було визначення гіпотези експерименту. Гіпотеза розвивалася в три етапи. Висновки теоретичної частини нашої роботи стали підставою для формулювання гіпотези та подальшого передбачення можливих результатів експерименту.

3.3.2. Організація та проведення експерименту. Висунута гіпотеза перевірялася в одинадцятому класі середньої загальноосвітньої школи № 16 м. Вінниці. В ході експерименту, який проводився протягом третьої чверті (з 22 лютого по 19 березня) 2016-2017 навчального року. В експерименті брали участь учні 11-А класу. Учні цього класу були розподілені на дві групи (15 учнів контрольної та 16 учнів експериментальної групи). Учні експериментальної групи займалися за пропонованою нами методикою. Учні контрольної групи займалися за стандартною програмою.

Мета експерименту – перевірка ефективності запропонованої методики інтегрованого навчання рецептивних видів мовленнєвої діяльності з використанням тексту АК ХТ в школах зазначеного типу.

До завдань експерименту входило:

- 1) визначити вихідний рівень сформованості навичок і вмінь учнів в читанні та аудіюванні (передекспериментальний зріз);
- 2) провести експеримент з використанням розробленої методики в процесі навчання;
- 3) провести післяекспериментальний зріз з метою визначення досягнутого рівня сформованості навичок і вмінь аудіювання та читання;
- 4) порівняти і проаналізувати результати передекспериментального і післяекспериментального зрізів (вихідний і кінцевий рівень сформованості).

Незмінними умовами експерименту були:

- 1) склад експериментальних і контрольних груп;
- 2) кількість годин, відведених на вивчення іноземної мови (по 3 години на тиждень);
- 3) зміст навчання аудіювання та читання;
- 4) допоміжні засоби навчання.

До змінних умов відносимо прийоми та методи навчання, що застосовуються в експериментальній та контрольній групах.

Перейдемо до детального опису перерахованих вище етапів.

Передекспериментальний зріз проводився у формі тестування двох навчальних груп (31 учень) одинадцятого класу зазначеної школи.

На даному етапі експерименту використовувалися різнотипні завдання, що були об'єднані в три блоки по три завдання в кожному.

Перший блок передбачав аудіювання тексту, складався з вправ на передбачення змісту тексту та заповнення пропусків, а також тесту альтернативного вибору. Метою першого блоку було визначення рівня сформованості в учнів механізмів анципації й аудитивної пам'яті, а також контролю розуміння загального інформації твору.

Другий блок передбачав синхронне аудіювання та читання. До нього ввійшли вправи: на вибір заголовка до глави, на графічне виділення (підкреслення) емоційно забарвлених речень, на розташування подій в хронологічній послідовності. Мета другого блоку полягала в перевірці рівня розвитку інтонаційного слуху та в умінні визначати логічну послідовність подій.

В третій блок входило читання тексту, метою якого став контроль рівня сформованості механізму мовленнєвої здогадки та вміння виявляти головну думку та всі деталі твору, повністю розуміти його зміст. Цей блок складався з вправ на визначення значення слів за контекстом, аналізу найбільш інформативних речень твору, а також тесту множинного вибору.

Розглянемо завдання, які використовувались для визначення висхідного рівня сформованості навичок та вмінь читання та аудіювання. (див. додат. Б)

Кожна правильна відповідь в завданнях закритого типу оцінювалась в 1 бал, завдання на заповнення пропусків та на знаходження коректної інформації в тексті – в 2 бали, а вправи відкритого типу – в 2.5 бали. Таким чином, максимальна кількість балів дорівнювала 45.

Після підрахунку балів, отриманих в результаті тестування, визначався відсоток правильних відповідей і відповідна академічна оцінка

за допомогою наступної шкали (див. табл. 3.1) оцінювання результатів виконання тесту.

Таблиця 3.1.

Відсотки	Бали
100%	12
92 –99%	11
84 –91%	10
76 –83%	9
68 – 75%	8
60 – 67%	7
52 –59%	6
44 –51%	5
36 –43%	4
28 –35%	3
20 –27%	2
12 –19%	1

На проведенні передекспериментального зрізу за розробленим нами тестуванням учнями контрольної (КГ) та експериментальної груп (ЕГ) було отримано такі результати (див. табл. 3.2.).

Таблиця 3.2

Результати передекспериментального зрізу

Група	К-сть учнів	Оцінка							Серед. бал
		12	11	10	9	8	7	6	
		К-сть	К-сть	К-сть	К-сть	К-сть	К-сть	К-сть	
ЕГ	16	0	2	3	3	3	2	2	8,01
КГ	15	0	3	2	4	3	2	1	8,82

Відповідно до результатів передекспериментального зрізу можна зробити висновок, що учні знаходяться приблизно на однаковому рівні розвитку вмінь та навичок читання та аудіювання.

Після визначення вихідного рівня учнів було проведено експериментальне навчання. Практична спрямованість експерименту зумовила його проведення в звичайних навчальних умовах, тобто він носив природний характер та був органічною частиною системи навчання іншомовної мовленнєвої діяльності, не змінюючи її структури або умов. Експеримент мав також відкритий характер під час навчання в розроблені навчальні матеріали вносилися необхідні зміни та корективи. Ці модифікації були зумовлені регулярним наглядом за процесом навчання та його аналізом.

Контроль за виконанням вправ здійснювався в усній і письмовій формі систематично, на кожному уроці.

В якості навчального матеріалу в контрольній групі використовувався підручник для 11 класів Л. В. Калініна, І. В. Самойлюкевич. В експериментальній групі в доповнення до зазначеного підручника використовувалася АК Дж. Фіцджеральда «Загадкова історія Бенджаміна Баттона» і спеціально розроблена до неї взаємопов'язана система вправ для комплексного навчання аудіювання та читання.

АК використовувалася регулярно, на роботу з нею відводилося по 35 хвилин на кожному уроці. В інший час навчання проводилося за вищевказаним підручником.

На всіх заняттях експериментального навчання у кожного випробуваного був окремий екземпляр тексту для аудіювання, читання, одночасного аудіювання і читання та розроблені до них методичні матеріали. Тим самим забезпечувалася одночасна індивідуальна / парна робота всіх випробовуваних, а також самостійність виконання завдань.

Навчальний процес в експериментальній групі був організований відповідно до описаних у попередніх пунктах нашої роботи етапів роботи з АК. Відповідно, навчання проходило в три етапи: 1) підготовчий; 2) основний – власне робота з АК; 3) заключний.

Після закінчення експерименту за запропонованою методикою (в березні 2016-2017 навчального року) було проведено післяекспериментальний зріз з метою визначення підсумкових результатів експерименту.

Матеріалом для післяекспериментального зрізу служили фабульні адаптовані тексти для читання та аудіювання. (див. додат. В). Засобами перевірки служили завдання аналогічні завданням передекспериментального зрізу. Час, відведений на виконання завдань, обмежувався рамками уроку (45 хвилин).

Розглянемо вправи, що застосовувались під час післяекспериментального зрізу.

Отже, експеримент складався з трьох етапів: передекспериментального зрізу, власне експерименту та післяекспериментального зрізу. На передекспериментальному та післяекспериментальному зрізах проводилась перевірка сформованості навичок та вмінь учнів в аудіюванні та читанні.

3.4. Результати експерименту та їх інтерпретація

Отримані кількісні результати післяекспериментального зрізу представлені в таблиці (див. табл. 3.3.)

Таблиця 3.3

Результати післяекспериментального зрізу

	К- сть	Оцінка							Серед.
		12	11	10	9	8	7	6	

Гр уп а	учні в	К-сть	К-сть	К-сть	К- сть	К- сть	К- сть	К-сть	бал
ЕГ	16	0	3	4	5	3	1	0	9,3
КГ	15	0	2	3	4	4	2	0	8,9

Порівняємо наочно результати виконання передекспериментального зрізу та післяекспериментального. (див. табл. 3.4.)

Таблиця 3.4

Група	Передекспериментальний зріз	Післяекспериментальний зріз	Приріст
	Середній бал	Середній бал	
ЕГ	8,01	9,3	1,29
КГ	8,82	8,9	0,08

Як видно з Таблиці 3.4, в експериментальній групі спостерігається приріст середнього балу успішності в порівнянні з контрольною групою.

Крім того, завдяки послідовним і ретельно підібраним вправам, учні опановували лексичним і граматичним матеріалом АК не тільки на рецептивному, але й на репродуктивному рівні. Мовленнєва діяльність після прослуханого / прочитаного або прослуханого та прочитаного здійснювалася дуже активно. Учні спостерігали за своїм навчальним прогресом, що було хорошим стимулом до виконання наступних завдань, помітно підвищувало зацікавленість випробовуваних в самому навчальному процесі.

Таким чином, в результаті кількісного аналізу результатів експериментального навчання, спостереження за ходом самого експерименту, ми дійшли висновку, що запропонована методика

комплексного навчання читання та аудіювання довела, в цілому, свою ефективність. Крім того, бесіди з учнями переконливо свідчать, що АК можуть служити стимулом до подальшого читання творів літературно-художньої творчості. Спостереження за ходом експерименту переконують, що використання запропонованої методики розвиває вміння учнів читати «творчо», проникати в задум автора, розвивати його думку, виходити за межі художнього тексту, критично реагувати на прочитане. Все вищевикладене доводить доцільність і правомірність інтегрованого навчання двох рецептивних видів мовленнєвої діяльності.

Результати проведеного експерименту підтвердили вихідну гіпотезу про те, що досягнення кожним учнем програмного рівня володіння навичками і вміннями в аудіюванні та читанні буде більш ефективним при використанні розробленої методики.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Підбиваючи підсумки відзначимо, що нами була здійснена методична розробка інтегрованого навчання вмінь аудіювання та читання з використанням АК ХТ, яка передбачала послідовну роботу у ході трьох етапів: підготовчого, основного та заключного. Кожен етап містив відповідну групу вправ, яка сприяла глибокому розумінню твору та розвитку інтегрованих спеціальних навичок (прогнозування, мовної здогадки, аудитивної пам'яті) та комплексних мовленнєвих вмінь рецептивних видів мовленнєвої діяльності. Основний етап роботи з аудіокнигою включав три взаємопов'язані комплекси вправ: вправи для навчання аудіювання, вправи для навчання читання, вправи для навчання синхронного читання та аудіювання.

Експериментальна перевірка ефективності запропонованої методики передбачала визначення гіпотези експерименту, передбачення можливих результатів, проведення експерименту та аналіз отриманих результатів. Експеримент складався з трьох етапів: передекспериментального зрізу, власне

експерименту та післяекспериментального зрізу. Передекспериментальний та післяекспериментальний зрізи передбачали перевірку сформованості вмінь та навичок учнів в аудіюванні та читанні. В результаті спостереження за ходом експерименту та кількісного аналізу результатів, можна стверджувати, що запропонований комплекс вправ довів свою ефективність.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Проведене дослідження проблеми взаємопов'язаного навчання аудіювання та читання в старших класах середньої загальноосвітньої школи дозволило зробити такі висновки:

1. Читання – рецептивний вид мовленнєвої діяльності, який відіграє важливу роль у передачі та отриманні необхідної інформації. Ціллю читання є розвиток вмінь читання текстів з різним рівнем розуміння. Читання допомагає формуванню та контролю суміжних мовленнєвих вмінь та мовних навичок, сприяє ефективному довільному та мимовільному запам'ятовуванню інформації.
2. Існують різноманітні підходи до класифікації видів читання. Широкого розповсюдження набули класифікації читання професора С. К. Фоломкіної, яка виділяє 3 види читання: вивчаюче, ознайомлювальне, переглядове/вибіркове та професора З. І. Кличнікової, яка виділяє синтетичний та аналітичний види читання. Під час навчання читання застосовуються підходи «зверху-донизу» та «знизу-доверху». Підхід «зверху-донизу» передбачає усвідомлення та розуміння нової інформації через звернення до раніше набутих знань. Цей підхід характерний для навчання ознайомлювального та переглядового/вибіркового видів читання. А підхід «знизу-доверху», у свою чергу, включає поступовий рух від часткового до загального та використовується для навчання вивчаючого виду читання.

3. Навчання аудіювання є важливим аспектом процесу навчання іноземної мови, адже без нього неможливе вербальне спілкування. Аудіювання має тісний зв'язок з усіма видами мовленнєвої діяльності. Також, воно передбачає розвиток та опанування комплексу навчальних та компенсаторних вмінь, які формують стратегію розуміння аудіотексту. Види аудіювання поділяються в залежності від комунікативної установки та співвідношення з експресивним усним мовленням. Робота з кожним видом аудіювання проходить у три етапи: передтекстовий, текстовий та післятекстовий. Під час навчання аудіювання можуть виникати певні труднощі. Існують різні класифікації труднощів аудіювання. Нами була взята за основу класифікація Є. Н. Соловової, яка включає чотири групи труднощів. Необхідно враховувати ці труднощі, та працювати над ними, для того щоб покращити аудитивні навички та вміння школярів і сприяти створенню позитивної мотивації до аудіювання в цілому.

4. Аудіювання та читання – це два взаємопов'язані рецептивні види мовленнєвої діяльності, які мають багато спільного. Проте, після проведеного аналізу ми встановили, що ці РВМД не ідентичні, і що сприйняття звукового тексту, зокрема, проходить важче для реципієнта ніж сприйняття друкованого тексту і викликає пов'язаний з цим цілий ряд труднощів. Також, у дослідженні ми дійшли висновку, що аудіокнига виступає ефективним джерелом та засобом інтегрованого навчання вмінь читання та аудіювання, яке дозволяє не лише покращити рівень аудитивних вмінь через досягнення відповідних цілей навчання аудіювання, а й ознайомитись із шедеврами світової літератури мовою оригіналу. Крім того, було визначено принципи відбору АК художнього твору, які дозволяють правильно дібрати АК і тим самим підвищити ефективність роботи з нею.

В третьому практичному розділі нами була описана методична організація інтегрованого навчання вмінь аудіювання та читання на базі аудіокниги художнього твору, яка передбачала послідовну роботу над комплексом вправ у ході трьох етапів: підготовчого, основного та заключного. Кожен етап включав відповідну групу вправ, яка сприяла

поглибленому розумінню художнього твору та розвитку цілої низки інтегрованих спеціальних навичок (прогнозування, мовної здогадки, аудитивної пам'яті) та комплексних мовленнєвих вмінь аудіювання та читання. Основний етап роботи з аудіокнигою включав три комплекси вправ: вправи для навчання аудіювання, вправи для навчання читання, вправи для навчання синхронного читання та аудіювання. Представлені вправи були різноманітними та максимально наближеними до умов реального спілкування.

Наступним кроком у дослідженні стала експериментальна перевірка ефективності розробленої методики. Важливою передумовою організації експериментального навчання було визначення гіпотези експерименту та передбачення можливих результатів експериментального дослідження. Експеримент складався з трьох етапів: передекспериментального зрізу, власне експерименту та післяекспериментального зрізу. На передекспериментальному та післяекспериментальному зрізах проводилась перевірка сформованості навичок та вмінь учнів в читанні та аудіюванні. В результаті кількісного аналізу результатів експериментального навчання, спостереження за ходом самого експерименту, ми дійшли висновку, що запропонована методика навчання читання та аудіювання довела свою ефективність. В учнів спостерігалася покращення навичок і вмінь читання та аудіювання, учні навчилися читати «творчо», проникати в задум автора, розвивати його думку, виходити за межі художнього тексту, критично мислити та реагувати на прочитане. Все вищевикладене доводить доцільність і правомірність використання комплексного підходу до навчання аудіювання та читання з використанням такого багатофункціонального джерела як текст аудіокниги художнього твору.

SUMMARY

The title of the research paper is: “Integrated development of listening and reading skills using fiction audiobooks”.

The main aim of our research work is to theoretically ground and experimentally verify efficiency of the developed methodology of integrated teaching listening and reading skills using fiction audiobooks in senior forms of secondary school.

The object of investigation is the process of teaching English reading and listening in senior forms of secondary school.

The subject of the research is the methodology of integrated teaching of listening and reading skills using fiction audiobooks in senior forms of secondary school.

The research objectives are:

1. To describe the process of teaching listening as a communicative skill, to highlight the peculiarities of teaching different types of listening and the difficulties connected with it.
2. To determine the theoretical principles of teaching reading as a communicative skill, to consider existing teaching methods and approaches to teaching different reading subskills.
3. To reveal and justify the benefits of integrated development of listening and reading skills.
4. To develop the methodology of integrated teaching of listening and reading skills using the fiction audiobook.

5. To experimentally check the effectiveness of the developed methodology.

Research methods include:

- 1) critical analysis;
- 2) comparison and generalization;
- 3) scientific observation;
- 4) experiment.

Our research paper consists of three parts. The first two parts are devoted to general characteristics and peculiarities of teaching listening and reading, theoretical prerequisites for the integrated development of listening and reading skills using audiobooks.

The second part presents the developed methodology of integrated teaching listening and reading skills using the fiction audiobook and the experimental verification of its effectiveness.

The main conclusions drawn from this study are:

- Reading is a receptive type of speech activity, which plays an important role in transmission and receiving information, forms the related speech and language skills, and contributes to effective memorization. The main task of teaching reading is to develop learners' ability to read and process texts of different levels of complexity and for different communicative purposes.
- Following the classification by Professor S.K. Folomkina, we, in our research paper, single out and rely on three modes of reading: scanning, skimming and reading for detail. We also found out that the "top-down" approach is most appropriate for teaching scanning and skimming reading subskills, while the "bottom-up" approach serves best to satisfy the latter.
- Listening is an important aspect of the process of teaching/learning a foreign language and has a close connection with other communicative skills. It facilitates the development of complex skills that form the strategy of understanding audiotexts. In accordance with Y.N. Solovova there are four groups of listening difficulties: caused by the conditions of listening; caused by individual

features of the source of speech; due to linguistic peculiarities of the perceived material; caused by the individual characteristics of students.

- Listening and reading are two interrelated receptive types of speech activity, which have a lot in common, but are not identical still. This factor predetermined the choice of audiobooks as an appropriate source and tool for integrated teaching of reading and listening skills.

- The findings from this research provide evidence that the use of the developed methodology, which involves sequential and systematic work on a set of exercises at three stages, facilitate effective integrated teaching of listening and reading skills.

Having finished our project, we may say that the aim of our work was successfully achieved.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алькіна В. Є. Лексично-граматичні тести. 10-11 класи / В. Є. Алькіна // Англійська мова та література. – 2010. – № 35. – С. 28-34
2. Безлюдний О. Розвиток навичок читання в процесі навчання іноземним мовам у немовному ВНЗ / О. Безлюдний // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2014. – № 48. – С. 53-58.
3. Белокрылова Т. Аутентичный текст как основной ресурс для обучения общению / Т. Белокрылова // English. – 2011. – May (№ 9). – С. 5-7.
4. Беляєва А. І. Аудіювання - це цікаво / А. І. Беляєва // Англійська мова та література. – 2008. – Жовтень (№ 30). – С. 20-21.
5. Бирюкова Е. А. Обучение аудированию на уроках английского языка в начальной школе / Е. А. Бирюкова // Pedagogical Journal. – 2015. – №6. – С. 83-92.
6. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні / О. Б. Бігич // Іноземні мови. – 2012. – №2. – С. 19-30.
7. Борецька Г. Є. Методика формування іншомовної компетентності у читанні / Г. Є. Борецька // Іноземні мови. – 2012. – №3. – С. 18-27.
8. Вдовіна Т. О. Зміст і структура методичних рекомендацій та завдань для читання художніх текстів / Т. О. Вдовіна // Іноземні мови. – 2001. – №4. – С.39-42.

9. Вербило О. А. Контроль навичок та вмінь учнів у читанні, письмі та аудіюванні 8 клас / О. А. Вербило // Англійська мова та література. – 2007. – Грудень (№ 34). – С. 23-24.
10. Вєтохов О. М. Аудіювання іноземної мови / О. М. Вєтохов // Рідна школа. – 2000. – №4. – С.51-52.
11. Власенко Л. В. Особливості навчання аудіювання як виду мовленнєвої діяльності / Л. В. Власенко // Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. – НУХТ, 2012. – С. 120–122.
12. Волобуєва Л. І. Reading rules / Л. І. Волобуєва // Англійська мова та література. – 2007. – Грудень (№ 34). – С. 5-7.
13. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам: Пособие для учителя. — 2-е изд., перераб. и доп. / Н. Д. Гальскова — М.: АРКТИ, 2003. — 192 с.
14. Гапонова С. В. Навчання розуміння аудіотекстів учнів старших класів середньої школи / С. В. Гапонова // Іноземні мови. – 1996. – № 2. – С. 9-17.
15. Гез Н. И. Методика обучения иностранным языкам в средней школе: ученик / Н. И. Гез, М. В. Ляховицкий. – М.: Высш. школа, 1982. – 373 с.
16. Гончар И. А. Аудирование иноязычного текста как объект лингвистики и методики / И. А. Гапонова // Вестник С.-Петербургского университета. – 2011. – Вип. 4. – С. 118-120.
17. Гордєєва А. Й. Навчання аудіювання англомовних автентичних текстів в умовах лінгафонно-акустичної лабораторії / А. Й. Гордєєва // Іноземні мови. – 2007. – № 2. - С. 62-65.
18. Доленко В. П. Тексти для аудіювання / В. П. Доленко // Англійська мова та література. – 2013. – Жовтень (№ 29). – С. 20-24.
19. Долматова М. П. Принципи відбору текстового матеріалу для навчання читання у вищих навчальних закладах / М. П. Долматова, К. Г.

Долматова // Наукові записки НДУ ім. М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 2. – С. 90-92.

20. Дуванова О. Використання комунікативної методики в процесі навчання іноземної мови / О. Дуванова // Англійська мова та література. – 2011. – № 1. – С. 2-3.

21. Елухина Н. В. Основные трудности аудирования и пути их преодоления / Н. В. Елухина // Общая методика обучения иностранным языкам: хрестоматія – М.: Русский язык, 1991. – 358 с.

22. Єлухіна Н. В. Подолання основних труднощів розуміння іноземної мови на слух як умова формування здатності нею спілкуватись / Н. В. Єлухіна // Іноземні мови в школі. – 1996. – № 2 – С. 27.

23. Заворицька А. П. Створення сприятливих умов для розвитку навичок аудіювання і вільного усного мовлення та впевненості учнів / А. П. Заворицька // Англійська мова та література. – 2008. – Жовтень (№ 28). – С. 2-5.

24. Карпій О. Б. Розвиток особистості старшокласника у процесі аудіювання / О. Б. Карпій // Англійська мова та література. – 2008. – Липень (№ 19-21). – С. 10-11.

25. Кирєєва М. М. Процеси аудіювання, роль аудіювання та пов'язані з ним проблеми у викладанні англійської мови, шляхи їх подолання / М. М. Кирєєва // Англійська мова та література. – 2009. – Серпень (№ 22-23). – С. 13-22.

26. Клименко О. Формування потенційного словникового запасу / О. Клименко // English language & culture. – 2011. – July (№ 27). – С. 9-10.

27. Клычникова З. И. Психологические особенности обучения чтению на иностранном языке: пособие для учителя / З. И. Клычникова. – М: Просвещение, 1983. – 210 с.

28. Колкер Я. М. Практическая методика обучения иностранному языку: учеб. пособие / Я. М. Колкер, Е. С. Устинова, Т. М. Еналиева. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 264 с.

29. Кононенко О. В. Врахування особливостей сприйняття в процесі навчання іноземної мови / О. В. Кононенко // Англійська мова та література. – 2008. – Вересень (№ 25). – С. 2-3.

30. Косенко О. І. Упровадження стратегій критичного мислення для розвитку навичок аудіювання та створення ситуації успіху на уроках англійської мови : методичний матеріал / О. І. Косенко // Англійська мова та література. – 2009. – № 5. – С. 2-10.

31. Крапчатова Я. Ф. Формування в учнів загальноосвітніх шкіл умінь самоконтролю рівня сформованості компетентності в англійській мові аудіюванні з використанням комп'ютерного тестування / Я. Ф. Крапчатова // Іноземні мови. – 2014. – № 4. – С. 10-14.

32. Куклина С. Комплекс средств организации коллективной учебной деятельности для развития умений чтения на английском языке / С. Куклина // Иностранные языки в школе. – 2008. – № 6. – С. 27-32.

33. Курских О. В. Роль аудиокниги в обучении иностранному языку [Електронний ресурс] / О. В. Курских – Режим доступу до ресурсу: <https://interactive-plus.ru/e-articles/149/Action149-11481.pdf>

34. Лаврінець О. Тексти для аудіювання / О. Лаврінець // Іноземні мови в школах України. – 2015. – № 1. – с. 56–59

35. Максименко Л. М. Система вправ, спрямованих на розвиток навичок аудіювання / Л. М. Максименко // Англійська мова та література. – 2011. – № 9. – С. 2-4.

36. Малыгина Е. В. Комплекс упражнений для обучения аудированию / Е. В. Малыгина // Молодой ученый. – 2010. – №7. – С. 283-287.

37. Мартинова О. М. Аудіокнига як ефективний допоміжний засіб для розвитку пізнавальних інтересів та аудитивних умінь учнів старшого етапу загальноосвітньої школи [Електронний ресурс] / О. М. Мартинова – Режим доступу до ресурсу: <http://eprints.zu.edu.ua/14862/>

38. Мехтиханлы С. Г. Связь аудирования как речевой деятельности с говорением в обучении русскому языку как иностранному в иранской аудитории/ С. Г. Мехтиханлы // Образование и воспитание. – 2016. – №5. – С. 158-162.

39. Михайлова Н. С. Читання з одержанням повної інформації / Н. С. Михайлова // Англійська мова та література. – 2010. – Серпень (№ 22/23). – С. 63-65.

40. Мишина Е. Ю. Обучение навыкам чтения в процессе изучения языка для специальных целей / Е. Ю. Мишина // Научный альманах. – 2016. – №2 – С. 270-276.

41. Мотузова Л. В. Зразки завдань контролю домашнього читання у 9 класі / Л. В. Мотузова // Англійська мова та література. – 2008. – Травень (№ 15). – С. 22-23.

42. Неживенко В. В. Порівняльна характеристика аудіювання та читання як двох рецептивних видів мовленнєвої діяльності / В. В. Неживенко // Мова – культура – суспільство: інтердисциплінарний вимір: матеріали ІХ Всеукраїнська наук.-практ. Інтернет-конф. студентів, аспірантів та молодих науковців., 24 берез. 2017 р., Житомир, Україна / Житом. держ. ун-т ім. І.Франка – Ж., 2017. – С. 32-35.

43. Неживенко В. В. Принципи відбору аудіо книг для навчання читання та аудіювання / В. В. Неживенко // Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. виклад. та студент. , 20 квіт. 2017р., Вінниця, Україна / Вінниц. держ. ун-т ім. М.Коцюбинського, ф-т іноз. мов – В., 2017. – С. 81-83.

44. Неживенко В. В. Роль та зміст основного етапу роботи з аудіо книгою художнього твору / В. В. Неживенко // Сучасні проблеми лінгвістики, літературознавства та методики викладання мови і літератури: матеріали студент. наук. Інтернет- конференції., 14 груд. 2017р., Вінниця, Україна / Вінниц. держ. ун-т ім. М.Коцюбинського, ф-т іноз. мов – В., 2017. – С. 43-45.

45. Неживенко В. В. Переваги розвитку аудитивних вмінь учнів старшого шкільного віку із застосуванням аудіо книг художніх творів / В. В. Неживенко // Професійна підготовка майбутніх спеціалістів у загальноєвропейському мовному контексті: проблеми та перспективи: матеріали студентської наукової Інтернет- конф. (Вінниця, 24 листопада 2016 року) / гол. ред. Ямчинська Т.І. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер». – 2016. – С. 54-55.

46. Неживенко В. В. Етапи роботи з текстом аудіо книги художнього твору / В. В. Неживенко // Мова, освіта, культура: інтеграційні тенденції в сучасному світі: матеріали XV міжнар. студент. Інтернет-конф., 23-24 лист. 2017р., Вінниця, Україна / Вінниц. держ. ун-т ім. М.Коцюбинського, ф-т іноз. мов – В., 2017. – С. 77-79.

47. Низенко К. М. Testing vocabulary skills / К. М. Низенко // Англійська мова та література. – 2016. – № 1/3. – С. 40-51.

48. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх начальних закладах: підручник / С.Ю. Ніколаєва. 2-ге, доп. і перероб./ Кол. авт. під керівницт. С.Ю. Ніколаєвої. – К: Ленвіт, 2004. – 328 с.

49. Нікончук А. П. Reading as an aim and a means of teaching and learning a foreign language / А. П. Нікончук // Англійська мова та література. – 2010. – Червень (№ 16/18). – С. 45-77.

50. Онопко Т. В. Навчання аудіювання / Т. В. Онопко // Англійська мова та література. – 2011. – № 26. – С. 4-9.

51. Павлюк Т. О. Перевірка навичок читання й аудіювання / Т. О. Павлюк // Англійська мова та література. – 2011. – № 12. – С. 24-30.

52. Перегінчук Н. Особливості використання комп'ютерних технологій для навчання учнів іншомовного читання / Н. Д. Перегінчук // Англійська мова та література. – 2014. – № 30. – С. 8-9.

53. Подосиннікова Г. І. Навчання переглядового читання з використанням методу проектів на матеріалі англomовної преси у 10 класі школи з

поглибленим вивченням іноземних мов / Г. І. Подосиннікова, О. В. Рубан // Іноземні мови. – 2016. – № 3. – С. 3-10.

54. Савельєва Н. Формування аудіативних умінь на уроках англійської мови/ Н. Савельєва // Рідні джерела. – 2002. - № 4. – С. 20-23.

55. Серeda О. Робота з аудіо книгою на уроках англійської мови у старших класах / О. Серeda // Англійська мова та література. – 2003. – Жовтень (№29). – С.12 – 13.

56. Серeda Т. К. Teaching english through literature / Т. К. Серeda // Иностранные языки в школе. – 2008. – № 3. – С. 42-46.

57. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций: Пособие для студентов пед. вузов и учителей / Е. Н. Соловова – М.: Просвящение, 2008. – 238 с.

58. Сорочинська С. Читання та аудіювання / С. Сорочинська // English language & culture. – 2016. – February (№ 3). – С. 30-31.

59. Фоломкина С. К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе : учеб.-метод. пособие для вузов / С. К. Фоломкина. – М. : Высш. шк., 1987. – 207 с.

60. Хоменко, Н. Б. Тексти для перевірки навичок аудіювання та читання / Н.Б. Хоменко, Н.Б. Улицька // Англійська мова та література. – 2008. – Квітень (№10). – С. 1-8.

61. Черныш В. В. Методика работы с аудиокнигой на уроках английского языка в средних специализированных школах с углубленным изучением иностранного языка/ В.В.Черныш // Іноземні мови. – 2000. – №3. – С.3 – 8.

62. Черняворська Л. Використання автентичних матеріалів у навчанні іноземних мов / Л. Черняворська // Рідна шк. – 2004. – № 3. – С.62-63.

63. Шатилов С. Ф. Методика обучения неметкому языку в средней школе: учеб-метод. Пособие для вузов/ С. Ф. Шатилов. – М.: Просвещение, 1986. – 223 с.

64. Язикова Н. Засоби подолання труднощів у навчанні читання й аудіювання / Н. Язикова // English language & culture. – 2014. – September (№ 18). – С. 4-6.
65. Янева М. И. Аудирование как цель и как средство обучения / М. И. Янева, Н. М. Цепилова // English. – 2007. – June (№ 12) – С.5-7.
66. Abraham P. Skilled Reading: Top-Down, Bottom-Up: [Електронний ресурс] / Р. Abraham – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sabes.org/sites/sabes.org/files/resources/fn102.pdf>
67. Adelmann K. The Art of Listening in an Educational Perspective: [Електронний ресурс] / К. Adelmann – Режим доступу до ресурсу: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.3402/edui.v3i4.22051>
68. Bingol M. Listening comprehension difficulties encountered by students in second language learning class: [Електронний ресурс] / М. Bingol – Режим доступу до ресурсу: <http://www.wjeis.org/FileUpload/ds217232/File/01b.bingol.pdf>
69. Brown S. Listening myths: Applying second language research for classroom teaching: [Електронний ресурс]/ S. Brown. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.press.umich.edu/pdf/9780472034598-myth1.pdf>
70. Christopher A. The role of top-down and bottom –up processes in between- text integration : [Електронний ресурс] / A. Christopher, M. Kurby – Режим доступу до ресурсу: http://www.niu.edu/britt/recent_papers/pdfs/Kurby_britt_magliano_05.pdf
71. Dambacher M. Bottom-up and top-down processes in reading: [Електронний ресурс] / М. Dambacher – Режим доступу до ресурсу: <https://publishup.unipotsdam.de/opus4bp/frontdoor/deliver/index/docId/4105/file/pcss01.pdf>
72. Goodman K. S. Reading: A Psycholinguistic Guessing Game [Електронний ресурс] / Kenneth S. Goodman. – Режим доступу до ресурсу: https://www.csie.ntu.edu.tw/~r99922026/tmp_zero/Reading_A_Psycholinguistic_Guessing_Game.pdf

73. Fajry K. Audio Books: Teaching Listening Comprehension [Электронный ресурс]/ K. Fajry, E.Komariah, T.Silvianti – Режим доступа до ресурсу: <http://jim.unsyiah.ac.id/READ/article/view/717>

74. Fitzgerald F. S. The curious case of Benjamin Button: [Электронный ресурс] / F.S. Fitzgerald – Режим доступа до ресурсу: <http://english307formsofmodernshortstory.web.unc.edu/files/2014/01/Francis-Scott-Fitzgerald-The-Curious-Case-of-Benjamin-Button.pdf>

75. Gaskel E. North and South: [Электронный ресурс] / E. Gaskel – Режим доступа до ресурсу: <http://www.e4thai.com/e4e/images/pdf/level%206%20-%20North%20and%20South.pdf>

76. Hadfield J. CLASSROOM DYNAMICS [Электронный ресурс] / J. Hadfield. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.twirpx.com/file/509396/>

77. Harmer J. The Practice of English Language Teaching [Электронный ресурс] / J. Harmer. – Режим доступа : <https://www.pdfdrive.net/jeremy-harmer-the-practice-of-english-language-teaching-e16210134.html>

78. Kartal G. The Effects of Audiobooks on EFL Students' Listening Comprehension: [Электронный ресурс] / G. Kartal, S. Harun – Режим доступа до ресурсу: <http://www.readingmatrix.com/files/16-7w4b733r.pdf>

79. MacLeod M. Types of reading: [Электронный ресурс] / M. MacLeod. – Режим доступа : <https://slllc.Ucalgary.ca/Brian/611/readingtype.html>

80. Miller K. Intensive Reading, Extensive Reading and the English Reader Marathon at Tsurumi University: [Электронный ресурс] / K. Miller. – Режим доступа до ресурсу: http://library.tsurumi-u.ac.jp/metadb/up/admin/50_2_03_Miller.pdf

81. Montgomery Joel R. Using Audio Books to Improve Reading and Academic Performance [Электронный ресурс] / Joel R. Montgomery. – Режим доступа до ресурсу: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED505947.pdf>

82. Palmer M. A comparative study of listening and reading in children of different age groups.: [Електронний ресурс] / М.А. Palmer. – Режим доступу: <http://repository.up.ac.za/handle/2263/29123>

83. Vandergrift L. Facilitating second language listening comprehension: acquiring successful strategies: [Електронний ресурс] / L. Vandergrift. – Режим доступу до ресурсу: <https://academic.oup.com/eltj/article-abstract/53/3/168/2924470>

ДОДАТКИ

Додаток А

The Curious Case of Benjamin Button

Fitzgerald, Francis Scott

Chapter 5.

In 1880 Benjamin Button was twenty years old, and he signalled his birthday by going to work for his father in Roger Button & Co., Wholesale Hardware. It was in that same year that he began "going out socially"—that is, his father insisted on taking him to several fashionable dances. Roger Button was now fifty, and he and his son were more and more companionable—in fact, since Benjamin had ceased to dye his hair (which was still grayish) they appeared about the same age, and could have passed for brothers.

One night in August they got into the phaeton attired in their fulldress suits and drove out to a dance at the Shevlins' country house, situated just outside of Baltimore. It was a gorgeous evening. A full moon drenched the road to the lustreless colour of platinum, and late-blooming harvest flowers breathed into the motionless air aromas that were like low, half-heard laughter. The open country, carpeted for rods around with bright wheat, was translucent as in the day. It was almost impossible not to be affected by the sheer beauty of the sky – almost.

"There's a great future in the dry-goods business," Roger Button was saying. He was not a spiritual man—his aesthetic sense was rudimentary.

"Old fellows like me can't learn new tricks," he observed profoundly.

"It's you youngsters with energy and vitality that have the great future before you." Far up the road the lights of the Shevlins' country house drifted into view, and presently there was a sighing sound that crept persistently toward them – it might have been the fine plaint of violins or the rustle of the silver wheat under the moon.

They pulled up behind a handsome brougham whose passengers were disembarking at the door. A lady got out, then an elderly gentleman, then another young lady, beautiful as sin. Benjamin started; an almost chemical change seemed to dissolve and recompose the very elements of his body. A rigour passed over him, blood rose into his cheeks, his forehead, and there was a steady thumping in his ears. It was first love.

The girl was slender and frail, with hair that was ashen under the moon and honey-coloured under the sputtering gas-lamps of the porch. Over her shoulders was thrown a Spanish mantilla of softest yellow, butterflied in black; her feet were glittering buttons at the hem of her bustled dress.

Roger Button leaned over to his son. "That," he said, "is young Hildegarde Moncrief, the daughter of General Moncrief." Benjamin nodded coldly. "Pretty little thing," he said indifferently. But when the negro boy had led the buggy away, he added: "Dad, you might introduce me to her." They approached a group, of which Miss Moncrief was the centre. Reared in the old tradition, she curtsied low before Benjamin. Yes, he might have a dance. He thanked her and walked away – staggered away.

The interval until the time for his turn should arrive dragged itself out interminably. He stood close to the wall, silent, inscrutable, watching with murderous eyes the young bloods of Baltimore as they eddied around Hildegarde Moncrief, passionate admiration in their faces. How obnoxious they seemed to

Benjamin; how intolerably rosy! Their curling brown whiskers aroused in him a feeling equivalent to indigestion. But when his own time came, and he drifted with her out upon then changing floor to the music of the latest waltz from Paris, his jealousies and anxieties melted from him like a mantle of snow. Blind with enchantment, he felt that life was just beginning.

"You and your brother got here just as we did, didn't you?" asked Hildegard, looking up at him with eyes that were like bright blue enamel. Benjamin hesitated. If she took him for his father's brother, would it be best to enlighten her? He remembered his experience at Yale, so he decided against it. It would be rude to contradict a lady; it would be criminal to mar this exquisite occasion with the grotesque story of his origin. Later, perhaps. So he nodded, smiled, listened, was happy. "I like men of your age," Hildegard told him. "Young boys are so idiotic. They tell me how much champagne they drink at college, and how much money they lose playing cards. Men of your age know how to appreciate women." Benjamin felt himself on the verge of a proposal—with an effort he choked back the impulse. "You're just the romantic age," she continued—"fifty. Twenty-five is too wordly-wise; thirty is apt to be pale from overwork; forty is the age of long stories that take a whole cigar to tell; sixty is—oh, sixty is too near seventy; but fifty is the mellow age. I love fifty." Fifty seemed to Benjamin a glorious age. He longed passionately to be fifty.

"I've always said," went on Hildegard, "that I'd rather marry a man of fifty and be taken care of than many a man of thirty and take care of *him*."

For Benjamin the rest of the evening was bathed in a honey-coloured mist. Hildegard gave him two more dances, and they discovered that they were marvellously in accord on all the questions of the day. She was to go driving with him on the following Sunday, and then they would discuss all these questions further.

Going home in the phaeton just before the crack of dawn, when the first bees were humming and the fading moon glimmered in the cool dew, Benjamin knew vaguely that his father was discussing wholesale hardware. "And what do you think should merit our biggest attention after hammers and nails?" the elder Button was saying.

"Love," replied Benjamin absent-mindedly.

"Lugs?" exclaimed Roger Button, "Why, I've just covered the question of lugs."

Benjamin regarded him with dazed eyes just as the eastern sky was suddenly cracked with light, and an oriole yawned piercingly in the quickening trees...

Додаток Б.

Картка передекспериментального зрізу

North and South

Chapter 1.

I. Listening

Pre-listening stage:

- 1) Listen to the beginning sentences, guess and write down in a few words what this chapter might be about.

While-listening stage:

- 2) Listen to the text and fill in the gaps.
 1. She lay _____ on the sofa in one of the sitting-rooms of the house in Harley Street, looking very lovely in her white dress.
 2. But soon she was going to return to the country _____ where her parents lived.
 3. Margaret went up to the room at the top of the house where the _____ were kept.
 4. Margaret's face _____ with an honest, open smile.
 5. Mr Henry Lennox leaned against the wall, _____ by the family scene.

After-listening:

3) Decide if each statement is true (T) or false (F)? If it is true, put T on your answer sheet. If it is false, put F on your answer sheet.

1. Edith's wedding made her envy her cousin.
2. Margaret was leaving the house in Harley Street.
3. Margaret was much shorter than her cousin.
4. Margaret liked Henry Lennox because many of their interests appeared to be the same.
5. Edith did her best to show the Captain what a good wife she would be.

II. Synchronous listening and reading

Pre-listening and pre-reading stage:

- 1) Listen to possible titles of the chapter. Choose the most suitable one.
 - Sad leaving.
 - A wedding.
 - The family scene.

Synchronous listening and reading stage:

- 2) While listening to the text, underline the words which are emphasized by the speaker.

After-reading and listening stage:

- 3) Put the events in the correct order.

A. Margaret told Mr.Lenoux about Helstone.	
B. He was enjoying watching the two cousins as they arranged the table	
C. Her aunt asked Margaret to put a shawl on. for tea.	
D. Mrs. Shaw welcomed the Captain and asked him about the possibility of spending the winter in Italy.	
E. Margaret was thinking of her life when Mrs. Shaw called out from the room next door.	

III. Reading

Pre-reading stage:

1) Guess the meaning of the words in bold from the context.

1. She lay **curled up** on the sofa in one of the sitting-rooms of the house in Harley Street.

2. She was going to return to the country **vicarage** where her parents lived.

3. The girl was tall and **stately**.

4. Captain Lennox, came over to greet his brother, with Edith smiling proudly **by his side**.

5. They **arranged** the table for tea.

1. To curl up means:

2. A vicarage means:

3. Stately means:

4. by someone's side means:

5. to arrange means:

While-reading stage:

2) While reading the text, underline the key sentences and comment on the topic sentences of the chapter.

After-reading stage:

3) For questions 1-5, choose the best answer (A,B or C)

1. Edith was getting married in a few days and

a. Margaret felt miserable because she wanted to marry first;

b. Margaret loved her and it was difficult for her to realize the fact that she would lose her cousin.

c. Margaret was happy.

2. Aunt Shaw's house in London had been Margaret's home for:

a. 5 years;

b. 9 years;

c. 10 years.

3. Mr. Lenoux asked Margaret about:

a. her wedding and her native town;

- b. her attitude towards Edith's wedding;
 - c. her parents.
4. Mr. Shaw was absent because
- a. he was in Italy;
 - b. he was at work, making money;
 - c. he had died.
5. People liked Mr. Lennox because he:
- a. was a very handsome man;
 - b. was intelligent;
 - c. was generous.

North and South

Elizabeth Gaskell

Chapter 1.

'Edith,' said Margaret gently, 'Edith!' But her cousin had fallen asleep. She lay curled up on the sofa in one of the sitting-rooms of the house in Harley Street, looking very lovely in her white dress. The two girls had grown up together, but Edith was getting married in a few days, and it was only now, when she was going to lose her, that Margaret realised how beautiful and sweet her cousin was. They had been talking about Edith's future life on the Greek island of Corfu, where she would live with Captain Lennox after the wedding. But now she had fallen asleep, and Margaret, who had wanted to discuss her own future, had no one to talk to. Despite the lack of a listener, Margaret's thoughts were happy ones. For the last ten years, her Aunt Shaw's house in London had been her home. But soon she was going to return to the country vicarage where her parents lived, and where she had spent her holidays. She was looking forward to the change, although she regretted the separation from her aunt and cousin. She was thinking dreamily of the vicarage when Mrs Shaw called out from the room next door. She had invited some neighbours to dinner, and the ladies were talking in the sittingroom while their husbands remained in the dining-room. 'Edith! Edith!' Margaret rose and went next door.

'Edith is asleep, Aunt Shaw. Can I help?'

All the ladies said, 'Poor child!' on receiving this news, and the little dog in Mrs Shaw's arms began to bark excitedly.

'Be quiet, Tiny, you naughty little girl! I wanted to ask Edith to bring down her Indian shawls. Would you mind fetching them, Margaret?'

Margaret went up to the room at the top of the house where the shawls were kept. Nine years ago, when she had first arrived in Harley Street, this room had been her bedroom. She remembered her first meal up there, away from her father and aunt, who were eating below. Margaret had always had her meals with her father and mother. The eighteen-year-old girl remembered how she had cried that first night, hiding her face under the bedclothes. Now she had learnt to love her bedroom, and she looked round regretfully, knowing that she was leaving it forever. She carried the shawls downstairs, and as Edith was still asleep, her aunt asked her to put them on. The long, heavy shawls looked better on Margaret, who was tall and stately, than they would have looked on Edith, who was much shorter.

Mrs Shaw was adjusting a shawl around Margaret's shoulders when the door opened and Captain Lennox's brother, Mr Henry Lennox, came in. Margaret looked at Mr Lennox with a laughing face, certain that he would be amused by her situation.

Almost immediately, Edith appeared, shaking her pretty curls. She had a hundred questions to ask Henry, but he soon came and sat next to Margaret, as she had known he would. Margaret's face lit up with an honest, open smile. Henry Lennox liked and disliked almost the same things that she did, and now she was certain to have a pleasant evening.

'Well, I suppose you are all very busy indeed — with ladies' business, I mean. Very different to my business, the law.' 'Indian shawls are very lovely.' 'And their prices are good, too. But is this not your last dinner party before the wedding on Thursday? You have been very busy recently.'

'Yes,' replied Margaret. 'I wonder if it is possible to have a quiet time before a wedding.'

'What would your wedding be like?'

'Oh, I have never thought much about it. I would like it to be 2 a fine summer morning; and to walk to church through shady trees. It is natural for me to think of Helstone church, rather than a London one.'

'Tell me about Helstone. Is it a village or a town?'

'Oh, I don't think you could call it a village. There is a church, with a few houses near it — cottages, really — with roses growing all over them.'

'It sounds like a village in a children's story.'

'It is,' replied Margaret eagerly. 'It's like a village in a poem.'

'It sounds lovely. What is the vicarage like?'

'Oh, please don't ask me to describe my home. It's much too difficult.'

'Margaret, don't be cross with me!'

'I'm not cross with you,' said Margaret, looking directly at him with her large, soft eyes.

'Then tell me what you do there. How do you fill your day?'

'I walk a lot. We have no horse, not even for Father.'

'Do you go to dances?'

'Oh, no, nothing like that. We don't have the money.'

'I can see you won't tell me anything. Before the holiday ends, I think I will visit you, and see what you really do there.'

'I hope you will. Then you will see how beautiful Helstone is.'

Tall, handsome Captain Lennox, who had just arrived, came over to greet his brother, with Edith smiling proudly by his side. The two men shook hands and Mrs Shaw welcomed the Captain in her gentle way. Her husband had died many years ago, but she lived a very comfortable life. Lately, she had been worrying about her health, and she started a conversation with the Captain about the possibility of spending the winter in Italy, where it was warmer. Mr Henry Lennox leaned against the wall, amused by the family scene. Unlike his brother, he was not handsome, but 3 he had a clever, interesting face and people liked him. He was enjoying watching the two cousins as they arranged the table for tea. Edith was

doing her best to show the Captain what a good wife she would be, but he noticed that Margaret was much more efficient.

Додаток В.

Картка післяекспериментального зрізу.

Sense and sensibility

Jane Austen

Chapter 7

I. Listening

Pre-listening stage:

- 1) Listen to the beginning sentences, guess and write down in a few words what this story might be about.

While-listening stage:

- 2) Listen to the text and fill in the gaps.
 1. The house was large and handsome; and the Middletons lived in a style of equal _____ and elegance.
 2. Continual engagements at home and abroad, however, supplied all the _____ of nature and education;
 3. He was a blessing to all the _____ part of the neighbourhood.
 4. The friendliness of his disposition made him happy in _____ those, whose situation might be considered, in comparison with the past, as unfortunate.
 5. Colonel Brandon, the friend of Sir John, seemed no more adapted by _____ of manner to be his friend, than Lady Middleton was to be his wife.

After-listening:

3) Decide if each statement is true (T) or false (F)? If it is true, put T on your answer sheet. If it is false, put F on your answer sheet.

1. Sir John was a kind host and he kept more company of every kind than any other family in the neighbourhood.
2. Lady Middleton hated all domestic arrangements.
3. Lady Middleton's mother was a strict woman, who didn't like any jokes.
4. Colonel Brandon had unpleasant appearance of an old bachelor.
5. Marianne liked the Colonel because of his wonderful music taste.

II. Synchronous listening and reading

Pre-listening and pre-reading stage:

- 1) Listen to possible titles of the chapter. Choose the most suitable one.
 - Middleton's hospitality.
 - The moonlight evening.
 - Marianne's performance.

Synchronous listening and reading stage:

- 2) While listening to the text, underline the sentences which are the most emotional.

After-reading and listening stage:

- 3) Put the events in the correct order.

A .The young ladies saw a gentleman who was neither very young nor very gay .	
B. The instrument was unlocked and everybody prepared to be charmed by Marianne's singing.	
C. Sir John's delighted in collecting about him more young people than his house would hold, and the noisier they were the better was he pleased.	
D. He paid her only the compliment of attention.	

E. The young ladies, as well as their mother, were perfectly satisfied with having two entire strangers of the party, and wished for no more.	
---	--

III. Reading

Pre-reading stage:

1) Guess the meaning of the words in bold from the context.

1. Mrs. Dashwood and her daughters were met at the door of the house by Sir John, who welcomed them to Barton Park with **unaffected** sincerity

2. Lady Middleton **piqued** herself upon the elegance of her table, and of all her domestic arrangements

3. He paid her only the compliment of attention; and she felt a respect for him on the occasion, which the others had reasonably **forfeited** by their shameless want of taste.

4. Marianne, who sang very well, at their request went through the **chief** of the songs which Lady Middleton had brought into the family on her marriage

5. She was full of jokes and laughter, and before dinner was over had said many **witty** things on the subject of lovers and husbands.

1. Unaffected means:

2. To pique means:

3. To forfeit means:

4. A chief means:

5. Witty means:

While-reading stage:

2) While reading the text, underline the key sentences and comment on the topic sentences of the chapter.

After-reading stage:

3) For questions 1-5, choose the best answer (A,B or C)

1. Sir John and lady Middleton:

a. were similar in temper and behavior;

b. were totally different;

- c. had some common interests.
2. The couple had :
 - a. 5 children;
 - b. 4 children;
 - c. 3 children.
 3. Sir John accommodated other people because:
 - a. he was benevolent;
 - b. he liked to feel his social superior;
 - c. of being bored.
 4. The young lady didn't like the company of lady Middleton because:
 - a. she talked too much;
 - b. she was emotionless;
 - c. she had narrow outlook.
 5. Marianne thought that no one had music taste except Colonel because:
 - a. they told her no compliment;
 - b. they had loud conversations while she was singing;
 - c. even when she was singing not very well they applauded.

Sense and sensibility

Jane Austen

Chapter 7

Barton Park was about half a mile from the cottage. The ladies had passed near it in their way along the valley, but it was screened from their view at home by the projection of a hill. The house was large and handsome; and the Middletons lived in a style of equal hospitality and elegance. The former was for Sir John's gratification, the latter for that of his lady. They were scarcely ever without some friends staying with them in the house, and they kept more company of every kind than any other family in the neighbourhood. It was necessary to the happiness of both; for however dissimilar in temper and outward behaviour, they strongly resembled each other in that total want of talent and taste which confined their employments, unconnected with such as society produced, within a very narrow compass. Sir John was a sportsman, Lady Middleton a mother. He hunted and shot, and she humoured her children; and these were their only resources. Lady Middleton had the advantage of being able to spoil her children all the year round, while Sir John's independent employments were in existence only half the time. Continual engagements at home and abroad, however, supplied all the deficiencies of nature and education; supported the good spirits of Sir John, and gave exercise to the good breeding of his wife. Lady Middleton piqued herself upon the elegance of her table, and of all her domestic arrangements; and from this kind of vanity was her greatest enjoyment in any of their parties. But Sir John's satisfaction in

society was much more real; he delighted in collecting about him more young people than his house would hold, and the noisier they were the better was he pleased. He was a blessing to all the juvenile part of the neighbourhood, for in summer he was for ever forming parties to eat cold ham and chicken out of doors, and in winter his private balls were numerous enough for any young lady who was not suffering under the unsatiable appetite of fifteen. The arrival of a new family in the country was always a matter of joy to him, and in every point of view he was charmed with the inhabitants he had now procured for his cottage at Barton. The Miss Dashwoods were young, pretty, and unaffected. It was enough to secure his good opinion; for to be unaffected was all that a pretty girl could want to make her mind as captivating as her person. The friendliness of his disposition made him happy in accommodating those, whose situation might be considered, in comparison with the past, as unfortunate. In showing kindness to his cousins therefore he had the real satisfaction of a good heart; and in settling a family of females only in his cottage, he had all the satisfaction of a sportsman; for a sportsman, though he esteems only those of his sex who are sportsmen likewise, is not often desirous of encouraging their taste by admitting them to a residence within his own manor. Mrs. Dashwood and her daughters were met at the door of the house by Sir John, who welcomed them to Barton Park with unaffected sincerity; and as he attended them to the drawing room repeated to the young ladies the concern which the same subject had drawn from him the day before, at being unable to get any smart young men to meet them. They would see, he said, only one gentleman there besides himself; a particular friend who was staying at the park, but who was neither very young nor very gay. He hoped they would all excuse the smallness of the party, and could assure them it should never happen so again. He had been to several families that morning in hopes of procuring some addition to their number, but it was moonlight and every body was full of engagements. Luckily Lady Middleton's mother had arrived at Barton within the last hour, and as she was a very cheerful agreeable woman, he hoped the young ladies would not find it so very dull as they might imagine. The young ladies, as

well as their mother, were perfectly satisfied with having two entire strangers of the party, and wished for no more. Mrs. Jennings, Lady Middleton's mother, was a good-humoured, merry, fat, elderly woman, who talked a great deal, seemed very happy, and rather vulgar. She was full of jokes and laughter, and before dinner was over had said many witty things on the subject of lovers and husbands; hoped they had not left their hearts behind them in Sussex, and pretended to see them blush whether they did or not. Marianne was vexed at it for her sister's sake, and turned her eyes towards Elinor to see how she bore these attacks, with an earnestness which gave Elinor far more pain than could arise from such common-place raillery as Mrs. Jennings's. Colonel Brandon, the friend of Sir John, seemed no more adapted by resemblance of manner to be his friend, than Lady Middleton was to be his wife, or Mrs. Jennings to be Lady Middleton's mother. He was silent and grave. His appearance however was not displeasing, in spite of his being in the opinion of Marianne and Margaret an absolute old bachelor, for he was on the wrong side of five and thirty; but though his face was not handsome, his countenance was sensible, and his address was particularly gentlemanlike. There was nothing in any of the party which could recommend them as companions to the Dashwoods; but the cold insipidity of Lady Middleton was so particularly repulsive, that in comparison of it the gravity of Colonel Brandon, and even the boisterous mirth of Sir John and his mother-in-law was interesting. Lady Middleton seemed to be roused to enjoyment only by the entrance of her four noisy children after dinner, who pulled her about, tore her clothes, and put an end to every kind of discourse except what related to themselves. In the evening, as Marianne was discovered to be musical, she was invited to play. The instrument was unlocked, everybody prepared to be charmed, and Marianne, who sang very well, at their request went through the chief of the songs which Lady Middleton had brought into the family on her marriage, and which perhaps had lain ever since in the same position on the pianoforte, for her ladyship had celebrated that event by giving up music, although by her mother's account, she had played extremely well, and by her own was very fond of it. Marianne's performance was highly

applauded. Sir John was loud in his admiration at the end of every song, and as loud in his conversation with the others while every song lasted. Lady Middleton frequently called him to order, wondered how any one's attention could be diverted from music for a moment, and asked Marianne to sing a particular song which Marianne had just finished. Colonel Brandon alone, of all the party, heard her without being in raptures. He paid her only the compliment of attention; and she felt a respect for him on the occasion, which the others had reasonably forfeited by their shameless want of taste. His pleasure in music, though it amounted not to that ecstatic delight which alone could sympathize with her own, was estimable when contrasted against the horrible insensibility of the others; and she was reasonable enough to allow that a man of five and thirty might well have outlived all acuteness of feeling and every exquisite power of enjoyment. She was perfectly disposed to make every allowance for the colonel's advanced state of life which humanity required.